

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Lucia Tomášková

**Peacekeeping na území Somálska: mierové misie OSN, operácia UNITAF
a mierová misia Africkej únie**

Bakalárska diplomová práca

Vedúci bakalárskej diplomovej práce:

Mgr. Markéta Žídková Ph.D., M.A.

OLOMOUC 2014

Prehlasujem, že som túto bakalársku diplomovú prácu vypracovala samostatne, na základe uvedených prameňov a literatúry.

V Martine dňa 23. 6. 2014

.....
Lucia Tomášková

Rada by som poďakovala vedúcej práce Mgr. Markéte Žídkovej Ph.D., M.A., najmä za ústretový prístup a rady dôležité pre túto prácu. Takisto chcem vyjadriť vďaku mojim rodičom a blízkym za celkovú podporu počas štúdia.

OBSAH

Úvod.....	5
1 Peacekeeping.....	12
1.1. Definícia a aspekty pojmov peacekeeping a multidimenzionálne mierové misie.....	12
1.2. Ako hodnotiť úspešnosť mierových misií.....	15
1.3. Africký peacekeeping.....	17
2 Mierová misia UNOSOM I, operácia UNITAF a misia UNOSOM II.....	20
2.1. Vznik misie UNOSOM I a kľúčové aspekty fungovania misie.....	20
2.1.1. Kritériá hodnotenia úspešnosti mierovej misie UNOSOM I.....	22
2.2. Vznik mierovej operácie UNITAF a kľúčové aspekty jej fungovania.....	28
2.2.1. Kritériá hodnotenia úspešnosti mierovej operácie UNITAF.....	29
2.3. Vznik misie UNOSOM II a kľúčové aspekty fungovania misie.....	33
2.3.1. Kritériá hodnotenia úspešnosti mierovej misie UNOSOM II.....	34
3 Mierová misia Africkej únie AMISOM v Somálsku.....	43
3.1. Náhľad na mierové misie Africkej únie.....	43
3.2. Spoločenská a bezpečnostná situácia v Somálsku po ukončení misie UNOSOM II.....	44
3.3. Vznik misie AMISOM a kľúčové aspekty fungovania tejto misie.....	46
3.4. Kritériá hodnotenia úspešnosti mierovej misie AMISOM.....	49
3.4.1. Kritérium plnenia mandátu.....	49
3.4.2. Kritérium zníženia strát na životoch a poškodení civilistov.....	53
3.4.3. Kritérium ukončenia/zmiernenia konfliktu (prípadné zníženie násilia).....	55
3.4.4. Kritérium podieľania sa na tvorbe stabilných štátnych inštitúcií.....	58
Záver.....	61
Pramene a literatúra.....	64
Pramene.....	64
Literatúra.....	66
Zoznam skratiek.....	72
Abstrakt.....	73
Abstract.....	73

Úvod

Peacekeeping, alebo udržiavanie mieru, je snaha pomôcť krajinám, ktoré sú postihnuté vojnou, či inou formou konfliktu, dosiahnuť mierové riešenie ich osobitej situácie. Táto situácia sa môže líšiť, príkladom môžu byť medzištátne spory o územie alebo krvavé občianske vojny z hodnotových dôvodov. Jednotlivé štáty spojené jedným deklarovaným cieľom intervedujú aj v prípadoch vážnych humanitárnych katastrof, ktoré postihnutý štát nie je schopný vyriešiť sám. Tak vznikajú mierové misie, ktoré sú hlavným subjektom tejto bakalárskej práce. Dlhodobo bolo vedenie mierových misií doménou Organizácie Spojených národov, no v súčasnosti sa na mierových misiách samostatne, či v spolupráci s Organizáciou Spojených národov (OSN) podieľa aj niekoľko regionálnych bezpečnostných organizácií a krajín samostatne. Autorka do práce zahŕňa nielen mierové misie OSN, ale aj mierovú operáciu vedenú Spojenými štátmi americkými a jednu mierovú misiu Africkej únie.

Súčasnú mierovú misiu vo svete vznikli v kontexte zmien, ktoré nastali po skončení Studenej vojny. Do týchto zmien zaradujeme aj nárast vnútroštátnych konfliktov, ktorým muselo medzinárodné spoločenstvo čeliť iným spôsobom ako v prípadoch medzištátnych konfliktov. Z tohto dôvodu sa začali presadzovať takzvané multidimenzionálne mierové misie, ktoré spájajú niekoľko úloh a cieľov do jednej misie. Kvôli svojmu komplexnému charakteru sú nielen finančne, personálne, ale aj strategicky náročnejšie ako dovtedajšie mierové misie.

Práca sa zaoberá práve takýmito mierovými operáciami a ich pôsobením na území Somálska. Témou je sledovať vývoj peacekeepingu v Somálsku, a síce od jeho začiatku vznikom UNOSOM I v apríli 1992 až do súčasnosti. Práca analyzuje priebeh peacekeepingu do marca 1995, keď bola ukončená misia UNOSOM II. Následne zahŕňa aj dôležité fakty, ktoré predchádzali jej začiatku, a samozrejme dôsledky, ktoré mali tieto misie na nasledujúcu mierovú misiu na tomto území, a to misiu Africkej únie AMISOM, ktorá začala rokom 2007. Táto misia je skúmaná do augusta 2013.

Somálsky štát začal kolabovať už koncom 80. rokov 20. storočia, keď sa proti prezidentovi Mohamedovi Siad Barremu postavilo niekoľko ozbrojených klanov. Súperenie medzi týmito klanmi pokračovalo aj po jeho zvrhnutí a vystupňovali sa až do občianskej vojny. Neutrálne klany aj civilisti trpeli pod vplyvom týchto bojov najviac, a preto sa medzinárodné spoločenstvo rozhodlo túto neúnosnú politickú a humanitárnu situáciu riešiť. V týchto súvislostiach zahájila Organizácia Spojených národov (OSN) prvú mierovú misiu,

na ktorej sa USA nepodieľali. Avšak vzhľadom na množstvo nepriaznivých faktorov bola misia Organizácie Spojených národov v Somálsku (UNOSOM I) prerušená. Táto misia bola neskôr pretransformovaná na misiu so silnejším mandátom, UNOSOM II. Ako príprava na pozmenenú misiu OSN vznikla niekoľkomesačná operácia Spojených štátov amerických (USA) UNITAF alebo „Operácia Návrat nádeje“. Avšak ani táto, ani na ňu nadväzujúca misia UNOSOM II, nedokázala zmierniť konflikty medzi bojujúcimi klanmi a ukončiť krviprelievania. Tieto misie boli na dlhú dobu jediné snahy medzinárodného spoločenstva vyriešiť žalostné pomery v krajine. Fiasko v Somálsku sa stalo dôvodom, prečo sa mnohé krajiny vyhýbali možnosti na opätovnú iniciatívu nielen na tomto území. Až po viac ako desiatich rokoch sa iná medzinárodná bezpečnostná organizácia odhodlala vytvoriť mierovú misiu, ktorá by pomohla zjednotiť tento nefunkčný štát a ukončiť klanové boje. Preto bola, na základe zhoršenej politickej situácie, v roku 2007 zahájená misia Africkej únie AMISOM, ktorá do dnešného dátumu nebola ukončená.

Autorka poskytuje súhrnný prehľad presadzovania mieru medzinárodným spoločenstvom na území Somálska ako jednej z najproblematickejších krajín sveta. Práca je inšpirovaná tvrdením petrohradskej špecialistky na medzinárodné vzťahy Darye Pushkiny, že mierové misie sú významným nástrojom medzinárodného spoločenstva pri vyrovnávaní sa s ozbrojenými konfliktami (Pushkina 2006). Pod vplyvom tohto tvrdenia práca skúma ako úspešne medzinárodné spoločenstvo, práve pomocou mierových misií, urovnáva dlhotrvajúcu občiansku vojnu a nepokoje v Somálsku.

Prvotným impulzom pre rozhodnutie skúmať dlhodobý mierotvorný proces v Somálsku bol termín takzvaného poučenia sa z predošlých mierových misií, ktorý používa profesorka Georgetownskej Univerzity a odborníčka na riešenie konfliktov Lise Morje Howard vo svojom výskume mierových operácií OSN v prípadoch vnútroštátnych konfliktov.¹ Na území Somálska prebiehalo respektíve stále prebieha hneď niekoľko mierových misií, konkrétne tri vyššie spomínané a jedna mierová operácia. Všetkým štyrom sa venuje tento text. Autorka berie do úvahy fakt, že jednotlivé misie neboli vedené len jednou organizáciou prípadne jednou krajinou a teda v prípade vedenia misie nemajú spoločného menovateľa. Prvé mierové misie boli vedené OSN, operácia UNITAF bola riadená USA a súčasná mierová misia je pod vplyvom Africkej únie. Africká únia (AÚ) bola nútená prevziať iniciatívu na urovnanie dlhodobo komplikovanej bezpečnostnej i politickej situácie, keďže OSN ani USA sa od konca misie UNOSOM II nehodlajú priamo angažovať

¹ Lise Morje Howard rozdelila spôsoby, ktorými sa vedenie mierovej misie učí ako postupovať na takzvané „učenie sa za pochodu“ a poučenie sa z predošlých mierových misií. Skúmala, okrem iného, ktorá z týchto foriem poučenia sa zo situácie pôsobí úspešnejšie na mierové misie.

v Somálsku. Prístup OSN a USA k peacekeepingu v súčasnom Somálsku je bližšie priblížený v tretej kapitole, ktorá je zameraná na misiu Africkej únie AMISOM.

Cieľom práce je evaluovať činnosť medzinárodného spoločenstva, teda zmienených troch mierových misií a mierovej operácie, v kontexte komplikovanej situácie v Somálsku. Vzhľadom na to, že tretia mierová misia AMISOM ešte stále prebieha, je v súčasnosti táto misia aktuálnou témou v oblasti medzinárodných vzťahov. Preto práca kladie rozsahovo najväčší dôraz na poslednú mierovú misiu, respektíve AMISOM.

Autorka pri evaluácii činnosti medzinárodného spoločenstva použila aplikáciu vybraných kritérií úspešnosti mierových misií, je preto nutné definovať tieto kritériá. Po preštudovaní akademickej literatúry na tému úspešnosti mierových misií sa autorka stotožňuje s názorom autora publikácií o peacekeepingu a riešení konfliktov Daniela Druckmana a Paula C. Sterna, že *„každý konkrétny aktér, či už krajina alebo bezpečnostná organizácia, majú rozličné spôsoby a aj rozličné kritériá úspechu“* (Druckmann, Stern 1997: 163). Z toho vyplýva, že existuje veľké množstvo kritérií na posudzovanie úspechu mierových misií. Tieto kritériá sú bližšie priblížené v prvej kapitole. Vzhľadom na veľký počet kritérií sa práca konkrétne zužuje len na štyri vybrané kritériá.

Pôsobenie misií je teda skúmané pomocou nasledujúcich štyroch kritérií: 1) ukončenie/zmiernenie konfliktu, prípadne zníženie násilia, 2) obmedzenie strát na životoch a poškodenia civilistov, 3) plnenie mandátu mierovej misie, 4) podieľanie sa na tvorbe stabilných štátnych inštitúcií. Výber uvedených kritérií je odôvodnený nižšie.

Keďže misie UNOSOM I, UNITAF, UNOSOM II trvali obmedzenú dobu, a pretože dnes už sedem rokov trvajúca misia AMISOM nie je ukončená, práca nemôže posudzovať tieto misie podľa kritérií ako napríklad kritérium odborníka v oblasti medzinárodnej bezpečnosti Rolanda Parisa na stabilný a dlhotrvajúci mier podporený fungujúcou trhovou demokraciou (Howard 2008: 6). Kritériá úspešnosti použité v práci sú také, ktoré najviac korešpondujú so všetkými skúmanými misiami. Pre účely práce autorka vybrala štyri kritériá, ktoré uvádzajú vo svojich analýzach viacerí akademici. Týmito odborníkmi sú americký profesor medzinárodných vzťahov Duane Bratt; špecialista na peacekeeping a medzinárodné právo Paul F. Diehl; William Durch, ktorý sa dlhodobo zaoberá peacekeepingom a analýzou mierových misií; takisto profesor politických vied a mierových štúdií Robert Johansen; ruská špecialistka na medzinárodné vzťahy Darya Pushkina; Betts Fetherston, ktorá sa zaoberá mierovými štúdiami; a profesorka politických vied na Georgetownskej Univerzite Lise Morje Howard.

V prvom rade sa autorka práce opiera o kritériá Duane Bratta. Vo svojom článku *Assessing the Success of UN Peacekeeping Operations* uverejnil nasledujúce kritériá: plnenie mandátu mierovej misie, zníženie strát na životoch, uľahčenie riešenia konfliktu a ukončenie konfliktu. Na týchto kritériách sa zhodujú aj Paul F. Diehl, či William Durch, ktorí považujú za významné kritérium plnenia mandátu mierovej misie. Na základe týchto kritérií boli pre bakalársku prácu vybrané kritérium ukončenia/zmiernenia konfliktu (prípadne zníženie násilia) a kritérium plnenia mandátu mierovej misie.

Kritérium o znížení strát na životoch je akademikmi takisto podporované. Napríklad Robert Johansen sa prikláňa ku kritériu, ktoré špecifikuje ako obmedzenie strát na životoch civilistov. Zníženie poškodenia civilistov vyzdvihuje Darya Pushkina i Betts Fetherston (Pushkina 2006, Druckman, Stern 1997). V práci využitú kritérium je nazvané ako kritérium obmedzenia strát na životoch a poškodenia civilistov.

Posledné kritérium úspechu mierových misií, ktorým je práca inšpirovaná, je kritérium Lise Morje Howard. Názor profesorky Howard je, že sa pri hodnotení peacekeepingu v civilných konfliktoch nesmie zabúdať na podieľanie sa mierovej misie na tvorbe stabilných štátnych inštitúcií (Howard 2008: 6-8).

Výskumné otázky boli vytvorené pomocou štyroch skúmaných kritérií úspešnosti mierových misií. Keďže je Somálsko stále všeobecne pokladané za takzvaný skrachovaný štát, táto práca sa v prvom rade pýta na to, aká je úspešnosť medzinárodného spoločenstva pokiaľ ide o presadzovanie mieru v tejto krajine. Ďalšie čiastkové otázky sa následne zameriavajú na to, ako sú štyri skúmané kritériá reálne plnené všetkými tromi mierovými misiami a jednou operáciou v Somálsku a ktorá z nich by mohla byť na základe kritérií považovaná za najúspešnejšiu.

Z metodologického hľadiska je práca deskriptívnou prípadovou štúdiou (Yin 1994). Zameriava sa na kompletný popis fenoménu, t.j. úspešnosti peacekeepingu na území Somálska. Tento fenomén je hodnotený podľa daných kritérií, v priestorovom, časovom aj špecifickom kontexte. Analýza je spracovaná diachrónne, v čase trvania mierových misií na území Somálska. Špecifický kontext v tomto prípade znamená tradičnosť somálskej spoločnosti, klanový princíp, *warlords* (regionálny a lokálny velitelia, dodnes fungujú ako jediná forma autority v určitých častiach krajiny) a Al-Shabaab (militantná islamistická skupina), a takisto nestotožnenie sa civilistov so štátnymi inštitúciami. Postup práce bol rozbor vzniku a kľúčových aspektov fungovania skúmaných mierových misií a následná evaluácia úspešnosti týchto misií.

Obsah textu je okrem úvodu a záveru rozdelený do troch kapitol s podkapitolami. Teoretický podklad pre spracovanie témy, teda prvá kapitola, je rozdelený na tri časti. Prvá časť vzhľadom na komplikovanosť súčasných mierových misií načrtá pojem peacekeeping, jeho rozdelenie, základné princípy a následne opisuje termín multidimenzionálne mierové misie. V druhej časti sú priblížené spomínané rôzne kritériá úspechu mierových misií podľa odborníkov a akademickej literatúry. Tretia časť prvej kapitoly sa venuje fenoménu regionálneho peacekeepingu, a to konkrétne afrického peacekeepingu. Opisuje základné špecifiká afrického peacekeepingu, v neposlednom rade argumentácie o výhodách a takisto o nevýhodách takýchto mierových misií.

Druhá kapitola je takisto rozdelená do častí a analyzuje konkrétne misie UNOSOM I, UNOSOM II a niekoľkomesačnú operáciu UNITAF, ktorá prebiehala hneď po ukončení misie UNOSOM I. Táto kapitola poskytuje náhľad na vznik konkrétnych mierových misií a v podkapitolách hodnotí úspech každej jednej misie podľa štyroch vybraných kritérií. Z tohto dôvodu je druhá kapitola rozdelená do troch podkapitol podľa troch misií, pričom tieto tri podkapitoly obsahujú ešte vždy jednu podkapitolu, ktorá sa venuje konkrétnej aplikácii štyroch kritérií úspešnosti mierových misií.

Posledná kapitola v krátkosti na začiatku predstavuje možnosti Africkej únie, a to konkrétne na prvých dvoch mierových misiách AÚ, misie v Burundi (AMIB) a v Sudáne, konkrétne Darfúr (AMIS). V ďalšej podkapitole práca poukazuje na súčasnú situáciu v Somálsku a dôležité udalosti posledných rokov. Vzhľadom na to, že mierová misia AMISOM je aktuálny a pomerne nový nástroj medzinárodnej spoločnosti, je nutné spomenúť aj kľúčové aspekty fungovania tejto misie. Nakoniec sa tretia kapitola venuje aplikácií štyroch vybraných kritérií úspešnosti na mierovú misiu Africkej únie AMISOM.

Téma peacekeepingu v Somálsku je v českom i slovenskom akademickom prostredí prebádaná len minimálne. Literatúra, ktorá sa venuje peacekeepingu sa väčšinou zameriava výlučne na mierové misie OSN, pričom mnoho z týchto kníh je učebnicového charakteru a konkrétnym misiám sa zaoberajú len okrajovo. Pokiaľ ide o regionálny africký peacekeeping, autorka nemá vedomosť o existencii českej či slovenskej literatúry venujúcej sa mierovým misiám Africkej únie, konkrétne misie AMISOM. Z týchto dôvodov bola autorka nútená čerpať výhradne zo zdrojov v anglickom jazyku. Takýmito boli nielen knižné publikácie, ale aj odborné články Think Tankov, napríklad švédsky nezávislý inštitút SIPRI, americká nezisková organizácia CIVIC či Human Rights Watch. V neposlednom rade sa bakalárska práca opiera o primárne zdroje, ako sú Rezolúcie Rady Bezpečnosti OSN a Správy Rady pre mier a bezpečnosť Africkej únie.

Jedinou použitou publikáciou od českého autora je kniha Oldřicha Bureša *Operace na udržení míru OSN*, použitá v teoretickej kapitole venovanej základným termínom. Napriek tomu, že pojem peacekeeping je široko rozšírený, autorka musí konštatovať, že množstvo definícií, ktoré literatúra ponúka môžu byť zavádzajúce, vzhľadom na nie úplnú jednoznačnosť tohto pojmu. Preto autorka uvádza rôzne definície pojmu peacekeeping, od začiatkov Hammarskjöldových pravidiel až po definície Paula F. Diehla a Pearson Peacekeeping Centra, ktoré je možné aplikovať na autorkou analyzované mierové misie. Ako už bolo spomínané, autorka čerpala aj z rozsiahlych publikácií na tému mierových misií OSN. Takouto primárnou literatúrou boli najmä publikácie L.M. Howard *UN peacekeeping in civil wars*, D.C. Jetta *Why Peacekeeping Fails*, Raya Murphyho *UN peacekeeping in Lebanon, Somalia and Kosovo: Operational and Legal Issues in Practice* či Andrzeja Sitkowského *UN peacekeeping: Myth and Reality*.

Tieto zdroje poslúžili nielen ako teoretický podklad pri definícií základných pojmov, ale aj pri konkrétnej analýze misií UNOSOM I, UNOSOM II a operácie UNITAF. Analýzy týchto misií sú v anglicky písanej literatúre veľmi časté, niekoľko hodnotení bolo napísaných takmer ihneď po ukončení týchto mierových misií. Medzi kritické zhodnocovanie situácie patria aj analýzy samotného OSN. Okrem toho existuje početná literatúra na túto tému.² Jedným z najprínosnejších prác na túto tému je kniha samotného SRSG pri misií UNOSOM I Mohameda Sahnouna *Somalia: The Missed Opportunities*. Táto práca bola prelomová a spomínaná vo väčšine literatúry. Pri spracovaní tejto časti témy mohla autorka vyberať zo širšieho rozsahu literatúry. Avšak vzhľadom na obmedzený rozsah bakalárskej práce a nie vždy ideálnym možnostiam prístupu k literatúre a informáciám, používala autorka okrem hore

² Ako príklad môžu poslúžiť nasledujúce publikácie:

Augelli, Enrico, Craig N. Murphy. 1995. „Lessons of Somalia for Future Multilateral Assistance Operations.“ *Global Governance* 1 (3): 339-365.

Clark, Walter S., Jeffrey Herbst. 1997. *Learning From Somalia: The Lessons Of Armed Humanitarian Intervention*. Boulder: Westview Press.

Durch, William J. 1996. *UN Peacekeeping, American Policy, and the Uncivil Wars of the 1990s*. New York: St. Martin's Press.

Loomis, Dan G. 1997. *The Somalia Affair: Reflections on Peacemaking and Peacekeeping*. Ottawa: DGL Publications.

Lyons, Terrence, Samatar Ahmed I. 1995. *Somalia: State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

Mayall, James. 1996. *The New Interventionism 1991–1994: United Nations Experience in Cambodia, Former Yugoslavia and Somalia*. Cambridge: Cambridge University Press.

Menkhaus, Ken. 1996. „International peacebuilding and the dynamics of local and national reconciliation in Somalia.“ *International Peacekeeping* 3 (1): 42-67.

Odbor pre mierové operácie OSN. 1995. *Comprehensive Report on Lessons Learned from United Nations Operation in Somalia (UNOSOM)*. New York: United Nations.

OSN. 1996. *The United Nations and Somalia 1992–1996*. New York: United Nations, Department of Public Information.

Sahnoun, Mohamed. 1994. *Somalia: The Missed Opportunities*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.

Sahnoun, Mohamed. 1994. „Prevention in Conflict Resolution: The Case of Somalia.“ *Irish Studies in International Affairs* 5.

uvedených publikácií aj analýzy napríklad Norrie MacQueen *Peacekeeping and the International System* a Esfera Aksu *The United Nations, intra-state peacekeeping and normative change* či Kennetha Allarda *Somalia operations: Lessons Learned*, ktoré pomohli ujasniť úspešnosť mierových misií a takisto vývoj peacekeepingu v prvých troch mierových misiách.

Okrem toho text vychádza z publikácií autorov, ktorí sa zaoberajú možnosťou nového prístupu k mierovým misiám. Ponúkajú stratégiu, ktorou by sa mohol riadiť africký peacekeeping. Takýmito publikáciami boli knihy prívržencov smeru medzinárodného práva TWAIL (Third World Approaches to International Law: „*Postoje Tretieho sveta voči Medzinárodnému právu*“) Antony Angieho, Balakrishnana Rajagopala, ale hlavne právnika zaoberajúceho sa ľudskými právami Abou Jenga. Ten v knihe *Peacebuilding in the African Union: Law, Philosophy and Practice* ukázal africký peacekeeping v praxi, a to na mierovej misii AMISOM. Keďže táto mierová misia ešte nie je ukončená, autorka sa opiera o odborné články obsahujúce analýzy priebehu misie AMISOM. Kľúčové boli okrem publikácie Abou Jenga aj práce Benedikta Franka, Tima Murithi, profesora medzinárodných vzťahov Paula Williama či novšie analýzy odborníčky na Somálsko Neus Ramis Seguí.

Pri spracovávaní témy afrického regionálneho peacekeepingu sa autorka stretla s vážnym nedostatkom akademických publikácií. O to menej literatúry je možné nájsť konkrétne o mierovej misii AMISOM. Literatúra zaoberajúca sa Africkou úniou venuje len minimálnu pozornosť bezpečnostnej zložke tejto organizácie, a to menovite mierovým misiám pod jej kontrolou. Treba podotknúť, že akademický záujem je hlavne o hybridnú mierovú misiu OSN a AÚ v Darfúre (UNAMID). Napriek tomu, za sedem ročné trvanie mierovej misie AMISOM vzniklo niekoľko už spomínaných analýz, ktoré umožnili zhodnotiť doterajší úspech tejto misie.

1 Peacekeeping

Prvá kapitola je teoretickým prehľadom peacekeepingu alebo v preklade „*udržiavania mieru*“. Kapitola je rozdelená do troch podkapitol, pričom prvá z nich sa zaoberá priamo definícií základných pojmov peacekeeping a multidimenzionálne mierové misie. Vzhľadom na zameranie práce na evaluáciu mierových misií, druhá podkapitola skúma kritériá hodnotenia úspešnosti mierových misií. Posledná podkapitola približuje fenomén takzvaného afrického peacekeepingu.

1.1. Definícia a aspekty pojmov peacekeeping a multidimenzionálne mierové misie

Medzinárodné mierové misie a samotný peacekeeping ako forma tzv. pomoci zvonku pri riešení vojnových konfliktov sa rozvinul už v druhej polovici dvadsiateho storočia, preto delíme mierové operácie hneď do siedmych fáz. Týmito fázami sú prípravná (od roku 1946-1956), fáza asertívna (1956-67), fáza vyhasnutá (1967-1973), fáza oživenia (1973-1978), udržiavacia fáza (1978-1985), fáza expanzívna (1988-1993) a fáza kontrakcie (od roku 1993-1999). O tom do akej fázy zaradiť súčasný peacekeeping je možné polemizovať, avšak výskum Oldřicha Bureša nazýva túto fázu revitalizačnou (Bureš 2007: 45-46).

Prvotným problémom spojeným s definovaním peacekeepingu je fakt, že ani len Charta OSN neobsahuje konkretizované ustanovenia tohto termínu. Preto sa vynára najčastejší názor, že tak ako sa rokmi a skúsenosťami vyvíja peacekeeping (a to nielen v rámci OSN), tak sa s ním vyvíja aj definícia. Americký profesor medzinárodných bezpečnostných štúdií David Sorenson a odborníčka medzinárodných vzťahov Pia Ch. Wood tvrdia, že peacekeeping je možné definovať podľa mierových misií, ktoré už prebehli. Takisto bývalý veliteľ Írskych bezpečnostných síl, podieľajúci sa na mierových misiách OSN v Kongu, Libanone a Angole, Terence O'Neill potvrdzuje, že zmenou cieľov, prostriedkov či možností peacekeepingu sa niekoľkokrát zmenila aj jeho definícia. Títo autori napríklad definujú peacekeeping podľa jeho základných princípov a zmien, ktoré v nich v priebehu rokov nastali. Toto však opäť neponúka stálu definíciu. Problematika definovania tohto termínu je zahrnutá takmer v každej literatúre na tému mierových misií. Autor niekoľkých publikácií venujúcich sa peacekeepingu Norrie MacQueen vidí snahy akademikov o

zužovanie definícií a neustále prichádzanie s novými definíciami ako kontraproduktívne a ešte viac mätúce ako širšie pojmá peacekeepingu. Keďže autorke neprináleží hodnotiť, ktorý z prístupov je adekvátnejší, uvádza niekoľko základných definícií, a nakoniec tie, ktoré je možné aplikovať na skúmané mierové misie v Somálsku.

V kontexte problematiky peacekeepingu je nutné podotknúť, že OSN sa nielen najviac podieľala na peacekeepingu, ale ho aj vymyslela (Heldt 2008: 9). Preto práca ako prvú uvádza definíciu mierových operácií z Odboru pre mierové operácie OSN nasledovne: „operácie založené a zrealizované OSN s vojenskými jednotkami pod operačným vedením OSN. V prípadoch, že priame zapojenie OSN nie je považované za vhodné, Bezpečnostná Rada autorizuje regionálne organizácie alebo koalície štátov zrealizovať mierové misie“. V kontexte témy práce je dôležité poukázať aj na pasáž o „autorizácií regionálnych organizácií“. Toto povolenie na začatie mierovej misie je bližšie priblížené v časti venujúcej sa africkému regionálnemu peacekeepingu.

Avšak jednu z najznámejších definícií ponúkol generálny tajomník OSN Boutros Boutros-Ghali, ktorý vo svojej správe „Program za mier“ z roku 1992 rozdelil spôsob operácií hneď na štyri časti. Uvádza definície preventívnej diplomacie, peacemakingu, peacekeepingu a peacebuildingu. Pre účely práce je vhodné vyčleniť pojem peacekeeping od pojmu peacemaking. Peacekeeping, nastupuje ako „reakcia na vypuknutie násilia“, a v kontexte misií OSN je to „rozmiestnenie vojenských, policajných a niekedy civilných jednotiek OSN, so súhlasom všetkých zúčastnených strán.“ A na druhej strane, peacemaking by mal „podporiť prímerie a stáť pri zrode mierovej dohody medzi zúčastnenými stranami“ (Murithi 2008: 71). Toto najjednoduchšie oddelenie však málokedy stačí na vysvetlenie čo naozaj peacekeeping je. Na začiatku je možné, ako už bolo spomínané, vysvetliť ho aj na základe jeho základných princípov. Tri základné princípy peacekeepingu boli súčasťou Hammarskjöldových pravidiel. Úspešná mierová misia by teda mala byť: 1) so súhlasom strán zúčastnených v konflikte, 2) nestranná, peacekeepri sa nesmú stať súčasťou konfliktu a konať len v prospech jednej strany, a 3) bez použitia sily, len v sebaobrane. Spočiatku sa považovalo za samozrejmé, že operácie nespĺňajúce tieto tri princípy nemôžu byť považované za peacekeeping. Bohužiaľ, časom sa aj k týmto princípy začalo vynárať množstvo otázok a dnes sú, napríklad aj podľa amerického diplomata a akademika Dennisa C. Jetta, len radami a môžu byť v prípade nutnosti vynechané .

Definícií teda existuje niekoľko, pričom to závisí nielen od individuálnych mierových misií, ale aj od bezpečnostných organizácií, krajín či inštitútov, ktorí sa o peacekeeping zaujímajú. Špecialista na peacekeeping a medzinárodné právo Paul F. Diehl v článku spolu s

autorom publikácií o peacekeepingu a riešení konfliktov Danielom Druckmanom a Jamesom Wallom dokonca rozdelili peacekeeping a jeho misie do dvanástich častí. Celkový obraz o situácií, ktorá existuje v definovaní peacekeepingu preto vystihuje úplná nejednotnosť aj v názoroch na dôsledky, ktoré so sebou prináša nedefinovaný termín peacekeeping. Napríklad autor knihy *UN Peacekeeping: Myth and Reality* Andrzej Sitkowski pokladá nedostatočnosť definície za výhodu, ktorá dovoľuje prispôbiť si konkrétnu mierovú misiu špecifickým podmienkam a podobám konfliktu do ktorého misia zasahuje. Na druhej strane, Jett je toho názoru, že fakt, že chýba jedna jediná definícia peacekeepingu spôsobuje, že peacekeeping je potom oveľa komplikovanejší, a to môže byť jeden z dôvodov prečo niektoré misie zlyhávajú. Rovnako zložitá situácia vzniká aj pokiaľ ide o aplikáciu čo najužších definícií peacekeepingu na somálske mierové misie. Autorka sa opiera o definíciu Paula F. Diehla: „*medzinárodné úsilie podporiť ukončenie ozbrojeného konfliktu alebo vyriešenie dlhotrvajúcich sporov, pričom toto úsilie zahŕňa vojenské, policajné i civilné komponenty*“. Takisto využiteľná, avšak širšia je definícia podľa Pearson Peacekeeping Center. Peacekeeping sú „*akcie určené na posilnenie medzinárodného mieru, bezpečnosti a stability, ktoré sú autorizované kompetentnými národnými a medzinárodnými organizáciami a ktoré sú realizované kooperatívne a individuálne vojenskými, humanitárnymi, civilnými, policajnými a ďalšími relevantnými organizáciami a skupinami.*“

Vzhľadom na to, že práca je primárne zameraná na analýzu mierových misií, a to konkrétne tých multidimenzionálnych, autorka v krátkosti približuje aj tento termín. Multidimenzionálne mierové misie začali rozvíjať s príchodom obdobia expanzie mierových misií (Jett 1999:27), a to v čase po skončení Studenej vojny. Tieto mierové misie majú v akademickej literatúre niekoľko pomenovaní: rozšírené, expandované, multidimenzionálne, či druhogeneračné. Líšia sa od klasických, prvogeneračných misií širším rozsahom úloh. V tomto kontexte je peacekeeping komplexnejší, keďže konflikty, ktorým majú zabrániť sú vnútroštátneho charakteru, teda v rámci jedného štátu. Na misiách sa podieľajú tisíce príslušníkov mierových síl, ktorí majú na starosti nielen zložky vojenské, ale aj policajné, humanitárne, či politické (Howard 2008: 1). Multidimenzionálne misie vznikajú v krajinách zmietaných občianskymi vojnami a v situáciách, keď v suverénnom štáte bojuje vláda proti svojim občanom. Takisto sa medzinárodné spoločenstvo angažovalo aj v prípadoch úplnej neexistencie štátnych orgánov a chaosu v krajine. Jednou z operácií, ktorá mala za úlohu udržiavať mier v takejto situácii bola aj misia UNOSOM I a II. V tom istom období alebo bezprostredne po mierových misiách UNOSOM I a II vznikli v podobných

podmienkach občianskej vojny misie UNPROFOR v Bosne a UNAMIR v Rwande (Bureš 2007: 63).

1.2. Ako hodnotiť úspešnosť mierových misií

Úspech mierových misií je stredobodom záujmu príslušníkov mierových síl, ktorých úlohou je viesť a neskôr takisto ukončiť mierovú misiu tak, aby to bolo možné pokladať za úspešné. Naskytá sa však otázka, čo považovať za úspech a ako teda vyhodnotiť, či mierová misia prebieha úspešne. Vzhľadom na to, že na tieto otázky nie je jednoznačná odpoveď, zaoberá sa nimi hneď niekoľko odborníkov. Odborníčka na riešenie konfliktov z Georgetownskej Univerzity Lise Morje Howard tvrdí, že úspech je v podstate neočakávaný. Proti presadzovaniu mieru stojí mnoho interných aj externých faktorov, ktoré sťažujú vedenie mierových misií a tak aj ich cestu k úspechu (Howard 2008: 3). Napriek neočakávanosti úspechu, akademická literatúra ponúka kritériá ako úspech mierových misií evaluovať.

Názory akademikov na hodnotenie mierových misií sú rôznorodé. Väčšinou sa však delia na abstraktnejšie kritériá, a na kritériá špecifickejšie. Kanadský profesor medzinárodných vzťahov Roland Paris preferuje kritériá, ktoré sú širšie. Za úspech mierovej misie považuje, keď sa tejto misii podarí zaviesť stabilný a dlhodobý mier, ktorý funguje na princípe demokracie a voľného trhu. Okrem neho, aj iná akademická literatúra uvádza kritérium, ktoré vyžaduje permanentný mierový stav. K takýmto patrí kritérium svetového mieru a spravodlivosti na ktorom sa zhoduje americká profesorka zaoberajúca sa mierovými štúdiami Betts Fetherston a profesor Kolumbijskej Univerzity Robert Johansen. Takisto napríklad Chetan Kumar a Karin Wermester vo svojej spoločnej publikácii uvádzajú mier, demokraciu, právo a spravodlivosť za kritériá hodnotenia úspechu mierových misií (Howard 2008: 6).

Naproti tomu iní autori prikladajú význam špecifickejším kritériám úspechu. Jednu z prvých komplexných definícií úspechu vytvoril profesor medzinárodných vzťahov Duane Bratt, ktorý určil štyri kritériá úspechu: plnenie mandátu mierovej misie, zníženie strát na životoch, uľahčenie riešenia konfliktu a ukončenie konfliktu (Bratt 1996: 64). Americký odborník na peacekeeping a medzinárodné právo Paul F. Diehl za jednoznačný úspech považuje práve splnenie mandátu mierovej misie. Avšak, on sám pripomína, že mandáty mierových misií sú často otvorené viacerým interpretáciám, a preto je vhodnejšie kritérium, ktoré on nazýva znížením intenzity konfliktu (Jett 1999: 145). Diehl poukazuje na fakt, že

samotný priebeh misie je považovaný za úspech. Podľa neho je možné tvrdiť, že bez mierovej misie by bola situácia v konkrétnej krajine horšia, a s tvrdením „*lepšie ako nič*“ je mierová misia hodnotená pozitívne (Druckman, Stern 1997: 153).

Diehl sa tiež prikláňa k druhému Brattovmu kritériu úspechu, a to schopnosti mierovej misie obmedziť a predchádzať ďalším stratám na životoch (Druckman, Stern 1997: 153). Darya Pushkina uvádza, že zníženie utrpenia obyvateľov postihnutej krajiny je základným cieľom mierových misií. Práve mierová misia by mala zabrániť násiliu na civilistoch, porušovaniu ľudských práv a postarať sa o presídlenie utečencov (Pushkina 2006: 134). Toto kritérium konkretizovala Fetherston, ktorá tvrdí, že úspech peacekeepingu sa dlhodobo posudzoval podľa vojenských a politických požiadaviek. Takáto veľká pozornosť sa však nekladie na potreby civilistov, ktorí žijú vo vojnových oblastiach. Preto Fetherston navrhuje jasnejšie vidieť spojenie úspechu mierových misií napríklad so záujmami a potrebami civilistov, teda s ľudskou stránkou peacekeepingu. Celkovo teda považuje akademické chápanie úspechu mierových misií za málo zamerané na ľudí, v tomto kontexte civilistov (Druckman, Stern 1997: 153). K jej názoru sa prikláňa aj Robert Johansen, ktorý za úspešnú považuje takú mierovú misiu, ktorá prispeje k zlepšeniu života civilistov (Druckman, Stern 1997: 162). Steven Ratner z Texaskej Univerzity približuje kritérium obmedzenia poškodenia civilistov. Dodáva dve hľadiská tohto kritéria. Hľadisko dodržiavania ľudských práv, napríklad zlepšenie funkčnosti súdnictva či ukončenie mučenia väzňov. Druhým hľadiskom je pozitívny posun v humanitárnych podmienkach. Príkladom môže byť presun utečencov naspäť do domovskej krajiny či efektívna distribúcia potravín pre civilistov (Druckman, Stern 1997: 159).

Tretie a štvrté Brattove kritériá, teda uľahčeniu riešenia konfliktu a ukončeniu konfliktu, podporujú Stephen Stedman a George Downs. Títo akademici pridávajú ukončenie násilia a uzavretie prímeria ako znak uzavretia konfliktu (Howard 2008: 7). Lise Morje Howard ponúka ďalšie kritérium úspechu mierových misie. Podľa nej je v prípade občianskych vojen rovnako dôležité ako spomínané kritéria aj kritérium podieľania sa mierovej misie na tvorbe stabilných štátnych inštitúcií (Howard 2008: 2-6).

Dôležité pre túto prácu je tvrdenie profesora Diehla, že napriek tomu, že všetky kritériá úspechu môžu byť pokladané za žiaduce pre konkrétnu bezpečnostnú organizáciu či krajinu, môže sa stať že tieto kritéria nesúvisia s cieľmi mierovej misie. Dokonca si kritéria v konečnom dôsledku môžu odporovať (Druckman, Stern 1997: 153). Kritérium plnenia mandátu sa môže križovať s kritériom zníženia strát na životoch. Ako napríklad v prípade mierovej misie OSN ONUC v Kongu. Darya Pushkina sa v tejto súvislosti pýta, či je možné

túto misu považovať za úspešnú, keďže splnila svoj mandát a ukončila konflikt, avšak, násilie a straty na životoch sa výrazne zvýšili a konflikt sa dokonca rozšíril až za hranice Konga (Pushkina 2006: 134). Aj v prípade jednotlivých mierových misií v Somálsku sa možnosť nesúladiu i odporovanie si niektorých kritérií úspešnosti ukázali ako realita.

1.3. Africký peacekeeping

Tretia časť teoretickej kapitoly približuje ako obmedzenia a neúspechy OSN a nie príliš veľký záujem rozvinutých krajín o participáciu v mierových misiách nepriamo viedli k návrhom o presunutie vedenia mierových misií na regionálne bezpečnostné organizácie.

Keďže je práca zameraná na mierové misie na území Somálska, je táto časť venovaná výlučne africkému peacekeepingu.

Základnou myšlienkou pre regionálny peacekeeping bolo, že by nemala existovať len jedna jediná forma vedenia mierových misií. Tento peacekeeping niektorým autorom pripomína neoimperializmus (MacQueen 2006: 236), westernizáciu (Rajagopal 2003: 137) či dôkaz, že kolonializmus stále prevláda v medzinárodnom práve (Anghie 2004: 3). Spôsob akým peacekeeping pomáha riešiť spory je úzko spätý s demokratizáciou a modernizáciou. Pohľadom autorov smeru, ktorý ponúka *„Postoje Tretieho sveta voči Medzinárodnému právu“* (Third World Approaches to International Law: TWAIL) sú mierové operácie chápané ako *„intervencie s cieľom začleniť krajiny tretieho sveta do moderného sveta“* a len predlžujú *„násilnú transformáciu, ktorá začala už kolonializmom a mandátovým systémom Ligy národov“* (Rajagopal 2003: 137-138). Preto je nutné odchyliť sa od eurocentrizmu a začať s takým prístupom k peacekeepingu, ktorý by zodpovedal potrebám, záujmom a histórií krajín rozvojového sveta (Anghie 2004: 312).

Nový spôsob, ktorý by mal byť alternatívou neoliberalného prístupu voči riešeniam konfliktov v Afrike načrtáva vo svojom článku George B.N. Ayittey. Uvádza, že takzvané priame jednania medzi dvomi stranami konfliktu a snahy mierových misií vytvoriť určitú vládu národnej jednoty je v prípade afrických občianskych vojen kontraproduktívne. Okrem toho, bojujúce strany jednoducho nie sú ochotné deliť si podiel na moci a tým vzniká priestor na prehlbovanie občianskej vojny. Kľúčovým prístupom, ktorý Ayittey navrhuje je tradičný domorodý spôsob, ktorý do riešenia každého problému zahŕňa aj občiansku spoločnosť, nielen dve hlavné strany konfliktu. Africké príslovie, ktoré hovorí *„keď bojujú dva slony, najviac tým trpí tráva po ktorej šliapu“* vystihuje konflikty s ktorými sa musí medzinárodné

spoločenstvo konfrontovať. Zároveň však toto príslovie ponúka aj riešenie. Mediátor by nemal jednáť len so „slonmi“, ale najmä s „trávou“, ktorá sa v tomto prenesenom význame skladá zo všetkých skupín ovplyvnených konfliktom (Ayittey 2014).

Už niekoľko rokov predtým, avšak za iným účelom, volalo niekoľko verejných vyhlásení po „*Afrických riešeniach afrických problémov*“. Medzi nimi aj francúzsky prezident Mitterrand, ktorý vyzýval Afriku, aby sa starala o svoju bezpečnosť sama (Franke 2006: 1). Na tento prístup západných krajín poukázal zástupca vtedajšej Organizácie Africkej jednoty (OAU): „*od Burundi k Libérii, od Demokratickej republiky Kongo k Brazzaville Kongo, videli sme potvrdenie zvyšujúcej sa neochoty zvyšku sveta angažovať sa v afrických mierových misiách*“ (Jett 1999: 192). A preto vznikol jeden z prvých pokusov vytvoriť skupinu, ktorá by sa venovala pecekeepingu, *African Crisis Response Initiative* (ICRI). Za úlohu mal koordinovať africké kontingenty pod vedením vtedajšej Organizácie Africkej jednoty a OSN, a samozrejme s logistickou podporou od veľmocí (Jett 1999: 192). V africký peacekeeping mali veľkú vieru samotní Afričania, ktorí ešte pred začiatkom prvej mierovej operácie Africkej únie potvrdili, že by si vybrali radšej intervenciu mierových jednotiek z ich vlastného regiónu. Navyše, väčšia dôvera bola vkladaná do schopností a snahy regionálnych organizácií ako do OSN (Franke 2006: 6-7).

Reálne činy prišli až so vznikom Africkej únie a jej prevzatím princípov článkov 4h a 4j zakladajúcej zmluvy *Constitutive Act* (Badejo 2008: 35). Táto bezpečnostná organizácia sa stala prvou na svete, ktorá si zadala také možnosti. Články umožňujú zasiahnuť do vnútorného diania suverénneho štátu „*s ohľadom na závažné okolnosti, menovite vojnové zločiny, genocída a zločiny proti ľudskosti, takisto ako v prípadoch seriózných hrozieb voči legitímnemu právu obnoviť mier a stabilitu...*“ (Makinda, Okumu 2008: 138). Ochotou chrániť svojich občanov si Africká únia privlastnila právo vojensky intervenovať členský štát aj bez jeho súhlasu (Franke 2006: 7). Africká únia je práve týmito princípmi ambicióznejšia ako jej predchodca OAU a sama sa zaraďuje k termínu „*nový regionalizmus*“ (Omotola 2010:109, 120). V porovnaní s inými lokálnymi organizáciami, voči Africkej únii panovala viera, že dokáže čeliť výzvam mierových misií bez náznakov predpojatosti (MacQueen 2006: 237).

Motivácie afrických štátov zapojiť sa do regionálnej mierovej misie môžu byť tak ako v prípade iných štátov rôzne. Avšak, fakt, že minimálne pre spoločný voľný trh je nutná funkčná infraštruktúra, ktorá neexistuje v postihnutom susednom štáte, by mohol byť dôvodom prečo sa snažiť prispieť k mieru (Matthews 2003).

Ale grandiózne tvrdenia juhoafrického prezidenta Thabo Mbeki o tom ako „*Afričania urobia všetko pre to, aby sa mohli spoliehať len na svoje vlastné možnosti pri zabezpečovaní obnovy kontinentu*“ (Franke 2006: 9) sú v realite ťažko aplikovateľné. Africká únia má dlhodobý problém „*africky riešiť africké problémy*“, keďže africké štáty nie sú schopné alebo ochotné financovať tieto riešenia. (Makinda, Okumu 2008: 119). Preto zostáva AÚ závislá na vonkajšej pomoci, najmä zo strany OSN a EÚ. Táto závislosť sa prejavuje aj na tom ako Africká únia nastavuje svoje mierové misie. Návrh na začatie misie býva autorizovaný zo strany globálnej organizácie OSN. Dovoľenie od OSN môže byť považované za znak dobre mieneného súhlasu s regionálnym návrhom na riešenie regionálnych konfliktov (Williams 2011: 17). Avšak, môže byť aj interpretovaný po prvé ako náznak, že regionálne organizácie by bez súhlasu OSN nemali potrebnú legitimitu, a po druhé ako podozrenie, že vzniknú len také mierové misie, ktoré OSN považuje za adekvátne (Makinda, Okumu 2008: 57). A to by mohlo znamenať, že OSN podceňuje africké problémy (Murray 2004: 120).

Prvým argumentom o vhodnosti regionálnych mierových misií je zemepisná blízkosť, ktorá by mala v teórii zabezpečiť rýchlejšiu a lacnejšiu odpoveď na situáciu v susednom štáte (Franke 2006: 3). Nepochybne, táto asi najväčšia výhoda regionálnych mierových misií im umožňuje možnosť reagovať ihneď (Williams 2011: 17). Takisto sa často argumentuje kultúrnou blízkosťou, ktorá by mala byť pri mierových operáciách AÚ väčšia ako pri operáciách OSN a jej zapojení štátov celého sveta. Táto kultúrna blízkosť by mala misiám umožniť lepšie pochopenie špecifickej situácie v postihnutom štáte (Franke 2006: 3).

Na regionálny peacekeeping sa však dá pozeráť aj z iného hľadiska. Niektorí autori tvrdia, že práve kultúrna blízkosť, respektíve podobnosť, vytvára konflikty a zabúda na princíp nestrannosti, ktorý vraj takto nie je možný (Franke 2006: 3). Taktiež očividné je množstvo malých, slabo cvičených a minimálne vybavených národných kontingentov (MacQueen 2006: 236). A takisto sa v súvislosti s africkým peacekeepingom spomínajú minimálne skúsenosti s procesom vedenia mierovej misie. Tie sa prejavujú najmä na koordinácii medzi národnými jednotkami, spoluprácou medzi vojenskou a politickou časťou misii či vyhodnotením a poučením sa z misie (Makinda, Okumu 2008: 87, 93).

Tak ako dlhá história peacekeepingu OSN poukazuje tak na úspechy ako aj neúspechy, aj regionálne mierové misie majú svoje veľké nedostatky. Jedným z takých príkladov je mierová misia v Libérii, pod vedením Hospodárskeho spoločenstva západoafrických krajín (ECOWAS), ktorá v sebe spájala asi všetky možné medzery v africkom regionálnom peacekeepingu. Táto misia bola ohodnotená ako nielen nekompetentná, ale aj skorumpovaná a bojujúcimi stranami obvinená z nedostatku neutrality (Jett 1999: 134).

Na konkrétne medzery a postupy somálskych mierových misií, či už globálnych alebo regionálnej, sa bližšie pozerajú nasledujúce kapitoly.

2 Mierová misia UNOSOM I, operácia UNITAF a misia UNOSOM II

Kapitola je upriamená na počiatok peacekeepingu na území Somálska. Zameriava sa na obdobie už pred začiatkom mierovej misie UNOSOM I až po koniec druhej mierovej misie OSN UNOSOM II. Podkapitoly skúmajú vznik a dôležité aspekty fungovania jednotlivých mierových misií a následne sú na tieto mierové misie a jednu mierovú operáciu aplikované štyri vybrané kritériá úspešnosti. Vzhľadom na obmedzené trvanie tak operácie UNITAF ako aj misií UNOSOM I a UNOSOM II, nie sú tieto kritéria rozdelené do ďalších podkapitol.

2.1. Vznik misie UNOSOM I a kľúčové aspekty fungovania misie

V Somálsku sa schyľovalo k neľahkej situácii už koncom 80. rokov 20.storočia. Vtedajší prezident Mohamed Siad Barre čelil nespokojnosti rôznych klanov a toto oslabenie oficiálnej vlády pokračovalo kontinuálne až do januára 1991, keď ozbrojené konflikty medzi prezidentom a klanmi eskalovali kolapsom štátnych inštitúcií. Pád režimu prezidenta Barreho, teda v konečnom dôsledku nastal úplný chaos a bezprávie (Jeng 2012: 245). Klany, ktoré sa predtým pragmaticky spojili proti prezidentovi, sa ihneď po jeho porážke postavili jeden proti druhému. Svojim spôsobom dominantnou frakciou bola Somálska Národná Aliancia (SNA) Mohameda Farah Aideeda, avšak žiaden z klanov nebol schopný prebrať funkciu legitímnej vlády ani centralizovať územie Somálska (MacQueen 2006: 213).

Situácia sa ešte zdramatizovala mierovou konferenciou v Djiboutí v júli 1991. Mohamed Ali Mahdi bol zvolený za prezidenta Somálska, čo okamžite vyvolalo nesúhlas zo strany M. F. Aideeda (Sitkowski 2006: 99, Howard 2008: 22). Boje o moc sa zintenzívnili a takmer bez povšimnutia zo strany medzinárodného spoločenstva pretrvávali až do Apríla 1992. Len v priebehu pár mesiacov od novembra 1991 do marca 1992, 200 tisíc civilistov umrelo vyhladovaním, ďalších 30 tisíc bolo zabitých počas bojov a 27 tisíc zranených (Howard 2008:23, O'Neill, Rees 2005: 100).

Štátna suverenita, ale zároveň aj ľudské práva sú najrelevantnejšie pri rozhodovaní OSN ako reagovať na vnútroštátny konflikt (Aksu 2003: 21). Peacekeeping OSN sa dlhodobo riadil neoliberálnym štátocentrickým prístupom, ktorý pre vznik mierovej misie vyžadoval spoluprácu štátnych inštitúcií. Problémom však bolo ako postupovať v prípade Somálska, kde boli ľudské práva viditeľne porušované, avšak nebolo jasné kto zastupuje formálne štátne inštitúcie (Jeng 2012: 255). Dilemou OSN teda bolo, či dať prednosť princípu štátnej suverenity alebo ľudským právam. A tak vzhľadom na nejednoznačnosť kto v Somálsku preberá funkciu legitímnej vlády a vzhľadom na absenciu súhlasu tejto vlády voči intervenciám, medzinárodné spoločenstvo sa rozhodlo rešpektovať princíp štátnej suverenity. Politické vákuum, ktoré vzniklo vytvorilo ozbrojeným klanom priestor pre upevnenie si postavenia na všetkých územiach, ktoré ovládali. Somálsko už bolo rozdrobené na množstvo častí, ktoré rôznymi spôsobmi spravovali klany (Jeng 2012: 250). Najvýraznejšími postavami týchto bojov sa stali generál Mohamed Farah Aideed a Ali Mahdi sa vykryštalizovali ako najvýraznejšie postavy konfliktu a zostali nimi počas trvania tak misie UNOSOM I, ako aj UNITAF a UNOSOM II (Jeng 2012: 250).

Až po viac ako roku sa medzinárodné spoločenstvo odhodlalo vstúpiť na územie Somálska. (MacQueen 2006: 214). Mierny prístup voči situácii v Somálsku vykresľuje rozhodnutie Rady Bezpečnosti (RB) OSN z januára 1992 o embargu na dovoz zbraní či vyzývanie bojujúcich strán k pozastaveniu bojov kvôli humanitárnej pomoci (Jeng 2012:250). Tieto iniciatívy sa ukázali ako nedostatočné. Preto 24. apríla začala Rezolúciou RB OSN 751 (1992) prvá misia UNOSOM I (Sitkowski 2006: 99). Špeciálnym reprezentantom generálneho tajomníka (*Special Representative of the Secretary-General*, SRSG) OSN v Somálsku sa stal alžírsky diplomat Mohamed Sahnoun (Jeng 2012:250).

V tom čase existoval odhad, že takmer 4.5 milióna civilistov sú v ohrození života pre hlad, či podvýživu (Jeng 2012: 250). CNN efekt a tlak verejnosti na akciu zo strany stálych členov Rady Bezpečnosti bol už v tom období väčší ako neochota angažovať sa v Somálsku. Takisto samotný generálny tajomník OSN Boutros Boutros-Ghali presviedčal členov RB k rozhodnutiu. Známe je jeho porovnanie „*lahostajnosti Rady Bezpečnosti voči Africkému rohu s jej nadmerným záujmom o vojnu bohatých v bývalej Juhoslávii*“ (MacQueen 2006:214). Medzinárodné spoločenstvo bolo plne zamestnané konfliktom v bývalej Juhoslávii a Somálsko bolo „*veľmi hlboko v zozname medzinárodných priorít*“ (O'Neill, Rees 2005:110). Napríklad veľmocou, ktorá odmietla participovať na mierovej misii bola Veľká Británia. Jej vláda sa rozhodla neriskovať životy svojich vojakov v krajine, ktorú nepovažovala za strategicky dostatočne dôležitú (Engel, Olsen 2005: 50). Veľká Británia a takisto aj

Francúzsko v tom čase obrátili svoju pozornosť na vojny v Perzskom zálive a prijímanie Maastrichtskej dohody (O'Neill, Rees 2005: 110).

2.1.1. Kritériá hodnotenia úspešnosti mierovej misie UNOSOM I

Podkapitola sa venuje aplikácii štyroch vybraných kritérií úspešnosti mierových misií UNOSOM I.

Kritérium splnenia mandátu

Už od začiatku bola misia nastavená na jednoduchú, limitovanú mierovú operáciu (Howard 2008: 23). Samotný mandát mierovej misie UNOSOM I bol krátky a takisto úlohy príslušníkov mierových síl je možné zhrnúť do jednej vety. Príslušníci mierových síl mali splniť tieto povinnosti: sledovať, či bojujúce strany dodržia prímierie v hlavnom meste a zabezpečiť prísun zásob a potravín pre civilistov v hlavnom meste a jeho okolí (Organizácia Spojených národov 1992a).

Mandát bol vytvorený podľa tradičných spôsobov peacekeepingu a jeho základné ciele mali byť postavené na jednaniach so stranami zúčastnenými konfliktu. Rada Bezpečnosti OSN teda uznala za vhodné, že k jemu splneniu postačí minimálny počet príslušníkov mierovej misie, a to v počte len 50 pozorovateľov (Jeng 2012: 250). Celkovo sa tak OSN rozhodlo aplikovať limitovaný mandát (O'Neill, Rees 2005: 103).

Len pár mesiacov od vzniku misie UNOSOM bolo evidentné, že 50 pozorovateľov nijak neovplyvnili ukončenie násilia či dodržiavanie prímieria. Tomto počtu takisto nezvládali brániť potravinové zásoby pre civilistov (Allard 2002: 11). Následne mala byť teda misia posilnená ešte o ďalších 3000 vojakov (O'Neill, Rees 2005: 103). Napriek tomu si UNOSOM I nevedela dať rady so situáciou, a to najmä bez participácie zo strany USA. Avšak už v júli 1992 bolo UNOSOM I nútené požiadať USA o pomoc. Vznikla Operácia *Provide Relief*, ktorá mala „poskytnúť úľavu“. Povinnosťou tejto operácie v rámci UNOSM I bolo v prvom rade logisticky podporiť prevoz potravín leteckým mostom. Táto, aj keď len minimálna úloha USA pri plnení humanitárnych cieľov UNOSOM I, sa ukázala ako účinná. Počas pol roka existencie operácie *Provide Relief* bolo americkým leteckým mostom prevezených viac ako 28 000 ton humanitárnych zásob. Okrem toho, nakoniec mali americké jednotky za úlohu aj vedenie niektorých delikátnych jednaní s *warlords* (regionálni a lokálni velitelia, dodnes fungujú ako jediná forma autority v určitých častiach krajiny) o bezpečnosti prevozu potravín (Allard 2002: 13, 21).

Pokiaľ teda ide o plnenie humanitárnych cieľov, generálny tajomník vyslal 500 člennú vojenskú jednotku, aby zabezpečila túto stránku misie (O'Neill, Rees 2005: 103). Táto jednotka bola určená na konzultácie s bojujúcimi stranami o tom ako postupovať pri bezproblémovom doručovaní zásob (Sitkowski 2006: 100). Špeciálny reprezentant generálneho tajomníka Sahnoun tento počet považoval za nevhodný. Pod jeho vplyvom bol počet príslušníkov mierových misií navýšený na 4219. K tejto zmene však došlo až po niekoľkých mesiacoch od vzniku misie (Jeng 2015: 251).

V tomto ohľade bol najväčší nedostatok, že príslušníci mierových síl OSN neboli usposobení na prácu za tak zložitých podmienok. Peacekeepri OSN mali pomáhať somálskym obyvateľom ako neutrálny element a teda sa očakával určitý rešpekt voči nim. Avšak, realita bola iná a jednotky OSN sa ocitli bez garancie imunity voči útokom zo strany proti sebe bojujúcich strán. (HRW 1995). Bolo evidentné, že príslušníci mierových síl sú závislí na podpore zvnútra. Špeciálny reprezentant generálneho tajomníka Mohamed Sahnoun aj preto navrhol pri plnení humanitárnych cieľov väčšiu spoluprácu s miestnymi obchodníkmi. Predpokladal, že tak UNOSOM I získa nielen väčšiu dôveru klanov, ale aj pomoc zo strany neutrálnych klanov pri dodávkach humanitárnej pomoci. OSN sa však mienilo spoliehať výlučne na svojich príslušníkov mierových síl (O'Neill, Rees 2005: 103).

Príslušníci mierových síl boli značne obmedzovaní vo vykonávaní svojej práce. Ich úlohou bolo uisťovanie sa o udržovaní prímeria medzi bojujúcimi klanmi. Avšak, tie najsilnejšie klanly a *warlords* neboli spokojní so zásahmi mierovej misie UNOSOM I. Práve najvplyvnejšie klanly a *warlords* boli v očiach UNOSOM I takzvanými politickými lídrami. Preto bol vyžadovaný súhlas od týchto klanov s každou aktivitou, ktorú malo UNOSOM I podniknúť (O'Neill, Rees 2005: 103). Misia neovplyvnila výrazne priebeh konfliktu medzi klanmi. Ani väčší počet príslušníkov mierových misií nezmenil ich odhodlanie bojovať o moc. Misii UNOSOM I v tomto ohľade chýbalo pochopenie tradičného somálskeho spoločenského poriadku (Jeng 2012: 251). Postavenie *warlords* a ich ozbrojených klanov bolo už v tom čase tak silné, že *warlords* dokázali využiť situáciu vo svoj prospech a príslušníci mierových síl im v tom nevedeli zabrániť. Zásoby, humanitárna pomoc i vybavenie misie UNOSOM I im poslúžili ako nový zdroj sily, ktorú *warlords* používali na udržiavanie konfliktu (HRW 1995).

Napriek tomu, že OSN ešte v roku 1992 vydalo niekoľko rezolúcií v súvislosti so Somálskom a mandát pozmeňovali, situáciu to takmer nijak nezmenilo. Výzvy ozbrojené klanly a *warlords* rešpektovali minimálne. Bez spolupráce zo strany *warlords* a ozbrojených klanov nemohla mierová misie plniť svoje ciele. UNOSOM I ostávala bezradná (Engel, Olsen

2005: 111). V konečnom dôsledku dokázali príslušníci mierových síl obsadiť hlavné mesto a jeho priľahlé oblasti, avšak dosiahnuť prímerie a hlavne jeho dodržiavanie sa misii UNOSOM I nepodarilo (O'Neill, Rees 2005: 102).

Na základe kritéria o plnení mandátu by mohla byť misia UNOSOM I považovaná za čiastočne úspešnú. Podľa znenia mandátu príslušníci mierových síl naozaj poskytovali humanitárnu pomoc v hlavnom meste a jeho okolí, a takisto bola teoreticky splnená aj úloha sledovať prímerie medzi bojujúcimi klanmi. Problémom však je, že reálne prímerie neexistovalo. Okrem toho, vzhľadom na fakt, že priebeh misie UNOSOM I musel byť prerušený, práve pre neadekvátnosť a nedostatočnosť mandátu mierovej misie, je otázne do akej miery je možné toto pôsobenie UNOSOM I pokladať za úspech.

Kritérium ukončenia/zmiernenia konfliktu (prípadne zníženie násillia)

Ako to už vyplýva z mandátu mierovej misie, UNOSOM I nepovažoval za svoju zodpovednosť ukončiť ozbrojený konflikt. Misia UNOSOM I si predsavzala fungovať len ako tradičný mediátor v rámci dojednávania dohody o ukončení konfliktu medzi dvoma najvplyvnejšími aktérmi (O'Neill, Rees 2005: 102). Stratégia tradičného peacekeepingu sa ale nedarila. Klany a *warlords* naďalej odmietali spolupracovať s pozorovateľmi (Jeng 2012:250) Misia bola stále ešte uspôsobená princípom akým sa OSN držalo pri medzištátnych konfliktoch. OSN nevedelo ako inak adekvátne čeliť výzvam spojeným s občianskou vojnou (Engel, Olsen 2005: 111). UNOSOM I teda po dobu niekoľkých mesiacov pristupovali voči konfliktu mediačne. Toto sa ukázalo ako neefektívne. OSN nedisponovalo dostatočnou autoritou v komunikácii so stranami konfliktu, ktoré mierovú misiu reálne nerešpektovali (Jett 1999: 53). UNOSOM I vyčkávala kým sa prejaví ochota zúčastnených strán spolupracovať. V podstate sa tak UNOSOM I spoliehala na to, že konflikt sa vyrieši sám (O'Neill, Rees 2005: 103).

Táto stratégia reakcie na konflikt sa nezhodovala s prístupom, ktorým sa chcel zameriavať špeciálny reprezentant generálneho tajomníka Mohamed Sahnoun. Sahnoun naopak zastával postupný spôsob riešenia konfliktu, pričom si uvedomoval, že je nutné pristupovať k somálskej situácii ako k špecifickému prípadu. (Jeng 2012: 251). Na tomto postupe OSN trvalo aj po rezignácii Sahnouna, ktorý nesúhlasil s byrokraciou OSN a neochotou generálneho tajomníka zmeniť prístup. OSN trvalo na úzkej definícii plánov misie UNOSOM I a na tom, že konflikt sa určite vyrieši rýchlo (Jeng 251). Mimo úsilie špeciálneho reprezentanta generálneho tajomníka Sahnouna, OSN nemalo vážnu a vytrvalú snahu „prerušit' zakliaty kruh občianskej vojny, porušovania ľudských práv a hladomoru“ (HRW

1995). V niektorých prípadoch dokonca UNOSOM I nechcene a nepriamo vyvolalo eskaláciu násilia zo strany *warlords*. Najznámejším príkladom bola aféra lietadla, označeného ako súčasť vybavenia OSN, ktoré však dodávalo zbrane Ali Mahdimu (Howard 2008: 26). Táto aféra nielenže podporila nedôveru aj neutrálnych klanov voči UNOSOM I, ale najmä spôsobila, že generál Aideed zvýšil svoju agresivitu (O'Neill, Rees 2005: 103) Zrejme najdôležitejším v tomto ohľade je fakt, že OSN neprešetřilo túto aféru, aby zabránilo jej nepriaznivému vnímaniu Somálcami (Murphy 2007: 54).

OSN videla ako cestu k úspechu personálne posilnenie misie UNOSOM I. Postupne začala byť misia UNOSOM I z personálneho i finančného hľadiska dostatočne silná. No napriek tomu sa jej nedarilo vo väčšom merítke znížiť násilie v krajine (O'Neill, Rees 2005:103). UNOSOM I nedokázala minimalizovať konflikt medzi ozbrojenými klanmi. V určitom ohľade sa násilie v krajine ešte zvyšovalo. Kritérium ukončenia či aspoň zmiernenia konfliktu teda misia nespĺnila. V tejto situácii ani nebolo možné hovoriť o tvorbe stabilných štátnych inštitúcií.

Kritérium podieľania sa na tvorbe stabilných štátnych inštitúcií

V prvom rade je veľmi nutné zdôrazniť, že jednotné somálske štátne inštitúcie na demokratickom princípe inšpirované západnými krajinami nemali nikdy veľký potenciál v tejto krajine. V čase začiatku občianskej vojny ubehlo od vzniku nezávislého štátu Somálsko v roku 1960 necelých 30 rokov, počas ktorých sa takisto nedá hovoriť o demokratickom štátnom zriadení. (Aoi, de Coning, Thakur 2007: 97, Howard 2008: 22, O'Neill, Rees 2005: 100). Somálske územie bolo odjakživa decentralizované a tradične spravované na sebe nezávislými klanmi, ktorých vzťahy boli nestále (Sitkowski 2006: 97).

V takejto situácii sa UNOSOM I, ktoré sa pridržalo pravidlám tradičného peacekeepingu, snažilo jednať s najsilnejšími klanmi. OSN sa mylne domnievalo, že tieto klany v podstate alternujú centrálnu somálsku vládu (Brooks 2005: 1168). Vychádzali teda z predpokladu, že keďže bol Ali Mahdi zvolený za prezidenta Somálska, je samozrejme spolupracovať s ním ako legitímnym zástupcom. O legitimitate jeho zvolenia však bolo možné pochybovať (Howard 2008: 22). Okrem toho, forma spolupráce s týmito najsilnejšími klanmi sa hneď na začiatku ukázala ako neúspešná. Akékoľvek snahy UNOSOM I kazila najmä neschopnosť dvoch spomínaných najvýraznejších osôb dohodnúť sa (Jeng 2012: 250). Konanie misie sa malo odvíjať od súhlasu *warlords*, s ktorými UNOSOM I jednala ako s politickými lídrami, suverénnou vládou Somálska (O'Neill, Rees 2005: 102). Preto sa misia UNOSOM I ani nechcela angažovať v štátotvorných aktivitách.

Zmenu v tejto stratégii ponúkol prvý špeciálny reprezentant generálneho tajomníka. Práve alžírsky diplomat Mohamed Sahnoun mal potenciál zmeniť situáciu. Keďže chápal dôležitosť tradičného vodcovstva v Somálsku, snažil sa do rozhodovania integrovať miestnych starejších a klanových vodcov (Jeng 2012:251) Ich rady a pohľad na situáciu mienil využívať v procese podpory štátnych inštitúcií. Neskôr, už ako bývalý špeciálny reprezentant generálneho tajomníka, sa Sahnoun vyjadril, že UNOSOM I mohlo prispieť k riešeniu politickej situácie, keby sa misia odhodlala reagovať aktívnejšie (O'Neill, Rees 2005: 103). UNOSOM I v podstate podporovala generála Aideeda, a o to bez toho, aby si uvedomila, že sa tak vzdáľuje od ostatných neutrálnych klanov (Lowther 2007: 112).

K tvorbe a podpore legitímnych štátnych inštitúcií nedošlo, to znamená, že ani podľa tohto kritéria nie je misia hodnotená ako úspešná. UNOSOM I nepochopila situáciu kolapsu politickej a štátnej autority. Tvorba legitímnej vlády, ktorá reálne neexistovala sa mala misiou považovať za základný problém, ktorý treba riešiť. K tomu však nedošlo.

Kritérium zníženia strát na životoch a poškodení civilistov

Už počas trvania misie UNOSOM I od marca 1992 do júna toho istého roku, viac ako 5000 ľudí umieralo každý deň a celkovo 4.5 milióna civilistov bolo stále ešte na pokraji hladomoru (O'Neill, Rees 2005: 100). Dôvodom bolo, že UNOSOM I sa musel okrem utrpenia civilistov v súvislosti s pretrvávajúcimi krvavými bojmi, vyrovnávať aj s obdobím sucha; približne jedna tretina somálskej populácie bola v ohrození smrti hladom (Aoi, de Coning, Thakur 2007: 98). Napriek tomu, celé dva mesiace po začiatku misie, sa misia UNOSOM I skladala z 50 pozorovateľov, ktorí nedokázali ani len zabezpečiť potravinové zásoby pre civilistov (Allard 2002: 11).

Žiadané výsledky nenastali ani po výraznej personálnej podpore misie UNOSOM I v priebehu pár mesiacov. Bezpečnosť civilistov sa zhoršovala a slabo vybavení príslušníci mierových síl mali vážne problémy brániť sami seba. *Warlords* videli v zlej bezpečnostnej situácii ďalší spôsob ako si zarobiť. Vzhľadom na to, že peacekeepri sa obávali o vlastnú bezpečnosť, platili niekedy za poskytnutie „ochrany“ práve ozbrojeným klanom (Lowther 2007: 107). Z príslušníkov mierových síl sa stali skôr rukojemníci konfliktu a nie tí, ktorí by mali pomáhať druhým (O'Neill, Rees 2005: 103). UNOSOM I nedokázala chrániť civilistov, často ani vlastných príslušníkov mierových síl (Jett 1999: 115). OSN teda stálo pred rozhodnutím ako zefektívniť výkon práce príslušníkov mierových síl. Misia UNOSOM I sama tuto situáciu nezvládala. V júli 1992 OSN požiadala o podporu USA aspoň pri zásobovaní jedlom. Táto požiadavka bola splnená, keď prezident USA G.W. Bush vyslal v

polovici augusta prvé vojenské jednotky na humanitárnu podporu OSN. Americké zložky spomínanej Operácie *Provide Relief* poskytovali svoje zásobovacie lietadlá do konca mierovej misie UNOSOM I (Allard 2002: 11-12).

OSN sa teda nepochybne snažila pomáhať obyvateľom Somálska, ale mierová misia UNOSOM I nemohla zabrániť v drancovaní a banditizmu zo strany ozbrojených klanov. Nie výnimočne sa stávalo, že *warlords* organizovane kradli zásoby mierovej misie. Okrem kradnutia potravín, sa *warlords* podieľali aj na cielenom ničení týchto zásob. Príkladom môže byť prípad z novembra 1992 a podpálenie lode ktorá prevážala humanitárnu pomoc (Allard 2002: 13). Príslušníci mierových síl pochopili, že potraviny a iné zásoby vyššej trhovej kvality sa len výnimočne dostanú k poškodeným civilistom (Lowther 2007: 109). V tomto kontexte vznikla zaujímavá taktika ako zabrániť *warlords* obchodovaniu s životne dôležitými zásobami. Príslušníci mierových síl chceli doslova zaplaviť krajinu rôznymi zásobami, aby tak znížili ich hodnotu na čiernom trhu a odradili ozbrojené klany od kradnutia (Jett 1999: 135).

Spomínané aspekty poškodzovania civilistov, ako napríklad bránenie obyvateľom mať prístup k zásobám jedla zo strany *warlords*, mohla misia UNOSOM I ovplyvniť len ťažko. Mimo tieto aspekty sa ale v rámci misie UNOSOM I vyskytlo aj porušovanie práv civilistov zo strany samotných príslušníkov mierových síl. Táto mierová misia bola jedným z prvých preukázaných prípadov využitia násilia voči miestnej populácií. Dokonca sa pod vplyvom peacekeeperov zvýšil počet žien a detí, ktorí sa museli uchýľovať k sexuálnej práci (Aoi, de Coning, Thakur 2007: 45).

Táto misia ani jedno z kritérií na to aby mohla byť považovaná za úspešnú nespĺňala. OSN samo prerušilo pôsobenie UNOSOM I na území Somálska. Medzinárodné spoločenstvo podcenilo situáciu v Somálsku. Konflikt v bývalej Juhoslávii sa zdal v tom čase prioritnejší ako žiadosti Somálcov o pomoc. Bývalý špeciálny reprezentant generálneho tajomníka v Somálsku Mohamed Sahnoun sa vyjadril, že najväčšie zlyhanie medzinárodného spoločenstva bolo v tomto prípade jeho nečinnosť a dlhé vyčkávanie (Jeng 2012: 254). Napriek tomu je však nutné podotknúť, že na neúspechu mierovej misie UNOSOM I sa výrazne podieľala aj neochota zúčastnených strán konfliktu spolupracovať s príslušníkmi mierových síl.

2.2. Vznik mierovej operácie UNITAF a kľúčové aspekty jej fungovania

Po tom ako OSN uznalo, že misia UNOSOM I nezvláda situáciu v Somálsku, OSN rozhodlo prerušiť svoje pôsobenie na území Somálska a dočasne prenechať úlohu niekomu inému. Našťastie sa práve v tom období, po rezignácii Mohameda Sahnouna, USA začali viac zapájať do diania (Sitkowski 2006: 101). Verejnosť v USA, vďaka CNN efektu, prejavovala znepokojenie nad informáciami o somálskom konflikte. Z tohto dôvodu prezident George Bush 4. Decembra 1992 verejne oznámil spustenie operácie UNITAF, s príznačným názvom „*Návrat Nádeje*“ (Allard 2002: 13). Zaujímavosťou je, že prezidentovou motiváciou bolo na konci svojho volebného obdobia urobiť „*poslednú správnu vec*“ (O'Neill, Rees 2005: 104, Lowther 2007: 109).

Výrazná zmena v stratégii a odchýlka od tradičného peacekeepingu sa ukázala v Rezolúcii RB OSN 794 (1992), s ktorou vznikla operácia vedená USA (Jeng 2012: 251-252). Táto rezolúcia od 3. decembra 1992 autorizovala „*použitie všetkých možných prostriedkov, v snahe čo najrýchlejšie zaviesť bezpečné prostredie a humanitárnu pomoc Somálsku*“ (Organizácia Spojených národov 1992b). Ako konečný dôvod pre intervenciu sa uvádzal „*osud somálskeho ľudu*“ (Engel, Olsen 2005: 112).

USA považovali za samozrejmé, že je potrebné mať možnosť využiť silu pri zabezpečovaní bezpečnosti rozdeľovania zásob civilistom. Ešte koncom novembra 1992 vtedajší štátny tajomník USA navrhol generálnemu tajomníkovi OSN, že USA by mohli byť ochotné prevziať vedenie z rúk OSN. Ako podmienku štátny tajomník udal oprávnenie príslušníkom mierových síl použiť silu pri poskytovaní pomoci Somálsku (UN Department of Information 1996: 293). Preto bolo tejto operácii povolené použitie sily podľa Kapitoly VII Charty OSN (Allard 2002: 13). OSN sa tak vzdalo svojej snahy na rýchlu nápravu situácie. USA mali vyriešiť bezpečnostnú krízu v Somálsku s použitím všetkých potrebných prostriedkov (Jeng 2012: 252).

OSN prvýkrát povolilo masívnu vojenskú intervenciu krajiny, bez oficiálneho súhlasu štátnych inštitúcií či politických lídrov Somálska. Navyše, Rada bezpečnosti po prvý raz definovala jasné prepojenie medzi humanitárnou pomocou a využitím sily pri zachovávaní medzinárodného mieru a bezpečnosti (Aksu 2003: 89). Pre medzinárodné spoločenstvo bola toto nová situácia a spomínané spojenie sa neskôr v prípade UNOSOM II ukázalo ako neľahko realizovateľné.

Avšak predstavy OSN sa nezhodovali s predstavami USA. Zodpovednosť za ukončenie bojov mala byť na USA. Generálny tajomník OSN určil odzbrojenie klanov ako základnú podmienku vzniku UNITAF. Problémom bolo, že USA za také niečo odmietali prevziať zodpovednosť (O'Neill, Rees 2005: 104). Podľa predstáv generálneho tajomníka, USA mali nielen odzbrojiť klany a *warlords*, ale aj rozšíriť svoju pôsobnosť na celé územie Somálska. V podstate očakával, že USA zavedú okupačný režim v skrachovanom štáte (Sitkowski 2006: 102). Žiadnu z týchto podmienok prezident Bush nesplnil. Nakoniec teda vznikla operácia, ktorá mala naozaj len humanitárnu úlohu, a nie bojovú či odzbrojovaciú.

2.2.1. Kritériá hodnotenia úspešnosti mierovej operácie UNITAF

Táto podkapitola sa aplikuje štyri vybrané kritériá úspešnosti mierových misí na operáciu UNITAF.

Kritérium splnenia mandátu

Poslanie operácie UNITAF bolo len veľmi v krátkosti zhrnuté do jej mandátu. Jedinou úlohou operácie malo byť poskytnúť humanitárnu pomoc a postarať sa o bezpečný priebeh tejto pomoci (Organizácia Spojených národov 1992b). Pri zadávaní si spôsobi ako vykonávať mandát, USA spísali štyri základné „odstrániť“: „odstrániť“ *technicals* (nákladné autá, ktoré mali vo svojej zadnej časti namontované guľomety a iné zbrane), „odstrániť“ ťažké zbrane, „odstrániť“ kradnutie, „odstrániť“ zátarasy na cestách (Allard 2002: 33).

Jednoznačnou a najhlavnejšou povinnosťou operácie UNITAF bolo zmierniť utrpenie hladujúcich. V tomto ohľade operácia postupovala efektívne. Prísun potravy a zásob bol značný. UNITAF postupoval podľa stratégie generála Johnstona, ktorý sa snažil „zabezpečiť prísun humanitárnej pomoci a vybudovať tak vhodné prostredie pre vznik novej mierovej misie pod taktovkou OSN“ (Lowther 2007:112).

UNITAF si vedel poradiť aj so situáciou známou už z misie UNOSOM I. Bojujúce klany videli humanitárnu pomoc ako spôsob ako poraziť nepriateľské klany. Klany zamedzovali obyvateľom, ktorí žili na území ovládanom znepriatelenými klanmi, prístup k potravinám. Napriek tomu, že veľká časť potravín a iných potrebných zásob bola odcudzená bojujúcimi klanmi a *warlords*, UNITAF dokázal prevziať kontrolu nad prerozdeľovaním zásob (Fergusson 2013: 78). Operácia UNITAF poskytla tak masívnu pomoc, že sa jej podarilo odvrátiť zhoršenie humanitárnej katastrofy (Lowther 2007: 120).

Avšak, táto operácia mala za cieľ vyriešiť len tie najzákladnejšie problémy somálskych civilistov. Okrem toho, nejednotnosť USA a OSN v predstavách o smerovaní peacekeepingu len oslabovala samotný princíp medzinárodnej odozvy voči kríze v Somálsku (Jeng 2012: 253).

V konečnom dôsledku sa operácií „*Návrat nádeje*“ podarilo splniť čo si predsavzala. Na čas sa napríklad zlepšila bezpečnostná situácia civilistov (Allard 2002: 13). Jednoznačný mandát pomohol držať sa zadaných cieľov, a to „*väčšia bezpečnosť a viac distribúcie jedla*“ (Allard 2002: 27). Tento postup ale nie je úplne pokladaný za výlučne pozitívny. Napriek tomu, že UNITAF splnil svoj mandát, očakávania od tejto operácie boli omnoho vyššie. Potenciál operácie mohol byť ambicióznejšie využitý, to však nebolo v záujmoch USA.

Kritérium ukončenia/zmiernenia konfliktu (prípadne zníženie násillia)

Operácia UNITAF už pôvodne ani nemala za cieľ výrazne ovplyvniť podstatu konfliktu. Nemienila ukončiť boje medzi klanmi a túto úlohu chcela prenechať budúcej misii OSN UNOSOM II (Jeng 2012: 252). V žiadnom prípade sa jednotky operácie UNITAF nehodlali priamo zapájať do bojov. UNITAF interpretovalo somálsku situáciu ako humanitárny problém, po jeho vyriešení a po splnení svojho cieľa sa mala operácia hneď ukončiť (Jeng 2012: 252).

V porovnaní s predošlou misiou OSN bola táto operácia robustnejšia vo svojej kapacite. Za menej ako pol roka svojej existencie spájala táto operácia až 38 000 príslušníkov mierových misií z 21 krajín, pričom jedna tretina týchto príslušníkov pochádzala z USA (Allard 2002: 14, Engel, Olsen 2005: 112). Tieto čísla však nemali znamenať, že UNITAF bude urovnávať ozbrojený konflikt. Operácia bola značne personálne vybavená a to len preto, že USA sa pridržali takzvanej Powellovej doktríny. Nariad'ovala, že americké jednotky zapojené do akejkoľvek operácie musia byť dostatočne veľké na to, aby prevyšovali aj potenciálnych oponentov (O'Neill, Rees 2005: 111- 112). Aj keď to tak teda na prvý pohľad nevyzeralo, USA sa pravdepodobne touto humanitárnou operáciou chceli vyhnúť priamej vojenskej intervencii (Lowther 2007: 120).

USA sa malo podľa OSN podujat' viesť misiu, od ktorej sa očakávalo efektívne zničenie ťažkého vyzbrojenia, eliminácia ozbrojených klanov a upokojenie bojov na celom území krajiny (Sitkowski 2006: 102). Nakoniec to však bola operácia, ktorá kombinovala pomoc civilistom s minimálnymi vojenskými akciami (Allard 2002: 11). UNITAF nebral do úvahy prvotné aspekty ani pozadie konfliktu. Všetky tieto prvky boli už pri vzniku mandátu považované za irelevantné (Jeng 2012: 252).

Ako už bolo spomínané, UNITAF získal unikátnu možnosť využiť všetky prostriedky na úspešné plnenie svojich povinností. Možnosť použiť silu bola považovaná ako veľká výhoda. Avšak, USA si uvedomovali aj problémy, ktoré môžu byť s použitím sily spojené. Preto sa USA snažili túto výhodu držať pod kontrolou. Jeden americký generál, ktorý viedol plánovanie operácii na začiatku roku 1993 varoval, že „*musíme byť opatrní, inak si budeme myslieť, že sme vo vojne a zabudneme, že našou úlohou je humanitárna pomoc*“ (Lowther 2007: 113).

Z hľadiska ukončovania či zmiernenia konfliktu operáciu UNITAF nie je možné hodnotiť ako úspešnú. Spory medzi bojujúcimi klanmi pretrvávali tak počas operácie UNITAF, ako aj po jej ukončení.

Kritérium zníženia strát na životoch a poškodení civilistov

Rada Bezpečnosti pri vzniku misie UNITAF prvý krát spojila humanitárnu pomoc s povolením použiť silu pri zachovaní medzinárodného mieru (Aksu 2003: 89). No v prvom rade pri deklarovanej zmiernení utrpenia civilistov. Napriek tomu vyzerali byť záujmy pri zapojení sa operácie UNITAF do situácie istým spôsobom protirečivé (Howard 2008: 24). Zámerom mala byť len humanitárna pomoc, pri ktorej by nemal byť potrebný taký značný počet príslušníkov mierových misií ako v prípade operácie UNITAF. Toto množstvo peacekeeperov naznačoval, že by mohlo ísť o viac ako humanitárnu intervenciu (O'Neill, Rees 2005: 111). Prezident Bush niekoľkokrát verejne vyhlásil, že cieľom tejto mierovej operácie je len zabezpečiť prísun potravín a zložitejšie úlohy spojené s peacekeepingom prenechať následnej misii OSN (Jeng 2012: 252). Svoje očakávania potom zdôrazňoval a vyslovil sa, že „*jediný dôvod prečo sú Američania v Somálsku je nakrmiť tých čo hladujú*“ (The New York Times 1992). UNITAF teda vznikla výlučne ako pomoc somálskym civilistom (Allard 2002: 13).

Operácia „*Návrat nádeje*“ bola do toho času najväčšou vojenskou misiou, ktorá vznikla z dôvodu humanitárnej pomoci. No navzdory svojej robustnosti pokrývala len 40 percent územia Somálska (Sitkowski 2006: 101-102). Napriek tomu, bezpečnostnú situáciu sa tejto operácii evidentne podarilo stabilizovať. Civilisti sa už nemuseli obávať ohrozenia zo strany takzvaných *technicals*. Operácia UNITAF tieto autá cielene ničila (Allard 2002: 14). Avšak USA sa nechceli angažovať v rozsiahlom odzbrojovaní. Príslušníci mierových síl mali dokonca nariadené nevyhľadávať a neodoberať zbrane (Sitkowski 2002: 102). Je ale možné túto limitáciu úloh hodnotiť aj pozitívne. Veliteľ operácie UNITAF dal prednosť riešeniu menších cieľov pred aktívnym odzbrojovaním klanov a *warlords*. Tým sa mu podarilo plniť

aspoň tie menšie ciele, bez toho aby si zadával nereálne či ambiciózne úlohy (Allard 2002: 23). Preto začala operácia UNITAF pracovať napríklad na obnove infraštruktúry pre civilné obyvateľstvo. Vďaka UNITAF sa zefektívnila aj distribúcia jedla pomocou rozdelenia zodpovednosti nad deviatimi humanitárnymi celkami do ktorých bola krajina rozdelená. K úspechu v zabezpečovaní bezpečnosti a základných potrieb civilistov prispel aj fakt, že rozsah povinností operácie bol jasne limitovaný v mandáte (Allard 2002: 23-24).

Úspechom pre operáciu malo byť poskytnutie jedla civilistom a tým zabrániť veľkému rozpútaniu hladomoru. Tento úspech sa operácii dosiahnuť podarilo. Pokiaľ ide o ochranu civilistov a UNITAF, táto operácia teda splnila základné a najdôležitejšie prvky, ktoré boli potrebné pre upokojenie ťažkej humanitárnej situácie. Keďže mala byť táto operácia len takzvaná prvá pomoc, bol to len dočasný „*návrat nádeje*“, bez dlhotrvajúceho efektu.

Kritérium podieľania sa na tvorbe štátnych inštitúcií

Keďže operácia UNITAF mala byť krátkodobá, nerátala vo svojich cieľoch s dlhodobými úlohami ako podpora štátnych inštitúcií. V prípade UNITAF, Rezolúcia RB OSN, ktorá ju zakladala nerátala ani so zapojením domorodých somálskych inštitúcií do procesu peacekeepingu (Jeng 2012: 252). USA bolo ochotné poskytnúť len humanitárnu asistenciu. Takáto pomoc ale nemôže nahradiť potrebnú politickú reakciu. Z tohto dôvodu mal UNITAF lepšie zvážiť vzťah medzi humanitárnou asistenciou a peacekeepingom, keďže prvé môže výrazne prispieť k neúspechu toho druhého (Jett 1999: 133). Takto je možné hodnotiť aj prínos mierovej operácie UNITAF.

Mierová operácia UNITAF, takisto ako UNOSOM I, z teoretického hľadiska splnila prvé vybrané kritérium plnenia svojho mandátu. Faktom však ostáva, že mandát tejto operácie bol oklieštený len na jeden jediný cieľ. Práve vzhľadom na tento jediný cieľ, UNITAF nemohol splniť kritérium ukončenia/zmiernenia konfliktu a kritérium podieľania sa na tvorbe štátnych inštitúcií. Pokiaľ ide o kritérium zníženia strát na životoch a poškodení civilistov, mierová operácia dokázala zlepšiť humanitárnu situáciu v krajine a zachrániť mnoho civilistov pred smrťou hladom. Bezpečnosť civilistov sa zvýšila, no napriek tomu je to možné považovať len za čiastočný úspech, keďže aj po ukončení tejto krátkej mierovej operácie občianska vojna v Somálsku pokračovala.

2.3. Vznik misie UNOSOM II a kľúčové aspekty fungovania misie

Vzhľadom na dlhotrvajúce nezhody medzi prezidentom USA a generálnym sekretárom RB OSN, vznik misie UNOSOM II bol takisto ako v prípade prvej mierovej misie posúvaný. Práve táto misia UNOSOM II mala byť kompromisom medzi predstavami OSN a postojom USA. V marci 1993 oficiálne prenechalo USA riešenie situácie v Somálsku OSN (Jeng 2012: 253).

26. marca 1993 vznikla Rezolúciou RB OSN 814 (1993) mierová misia UNOSOM II s priekopníckym mandátom. Takisto priekopnícke v nej malo byť aj angažovanie sa USA. Dôvodom je, že vláda USA sa práve pri tejto mierovej misii po dlhom čase obrátila väčšiu pozornosť k problémom, ktoré sa dejú na africkom kontinente (Engel, Olsen 2005: 56). Deklarovaným cieľom zlepšiť bezpečnostnú situáciu civilistov v Somálsku sa vytvorila mierová misia, ktorá mala plne odzbrojiť somálske klany. Pri plnení tohto cieľa mala dovolené využitie sily príslušníkmi mierových misií podľa Kapitoly VII Charty OSN (Allard 2002: 15). Takisto mal generálny sekretár predstaviť, že neľahkú somálsku situáciu je možné vyriešiť takzvaným „top-down“ prístupom (Allard 2002: 15 -16). Úlohou malo byť obnovenie štátnych inštitúcií a v neposlednom rade revitalizovanie štátnej ekonomiky. Mandát tejto misie bol teda oproti dvom predošlým reálne multidimenzionálny a viac ako ambiciózny. Existuje názor, že toto rozsiahle a intenzívne úsilie OSN a USA bolo dôsledkom morálnych záujmov. Celý svet v tomto čase očakával od USA a OSN, že vyriešia situáciu, keď v Somálsku prebiehal totálny chaos³ (Sitkowski 2006: 97).

S komplexnosťou úloh, ktoré si misia predsavzala plniť sa vyskytla aj trhlina medzi tým čo sa od misie očakávalo a tým čoho bola v tom čase reálne schopná dosiahnuť (Franke 2006: 11). Nadšenie s ktorým misia vznikala začalo opadať už po pár mesiacoch.

UNOSOM II bola misia pod kontrolou OSN. Viest' ju po vojenskej stránke mal zástupca jednej z krajín vojensky participujúcej na misii. Rozhodnutie padlo na tureckého generála Cevik Bira. Tento postup bol teda bežný. Špeciálnym reprezentantom generálneho tajomníka sa stal americký námorný admirál vo výslužbe Jonathan Howe. Brzdou pri vedení misii sa malo ukázať zlúčenie funkcií najvyššieho vedenia. Generál Thomas M. Montgomery viedol samostatné americké vojenské jednotky, takzvané *Quick Reaction Force* ale zároveň

³Avšak už v prípade genocídy v Rwande prevážili národné záujmy. Rozhodnutie neangažovať sa v tak zložitom konflikte, a to práve po skúsenostiach USA i OSN z UNOSOM II. Viac viz. Engel, Olsen 2005: 7.

mal aj funkciu zástupcu spomínaného vojenského veliteľa síl OSN⁴ (Allard 2002: 15, 24). Navyše, admirál Howe bol aj vo vedení amerických jednotiek, ktoré mali byť súčasťou misie UNOSOM II. Okrem toho, americký generál Montgomery sa zodpovedal priamo Američanovi, admirálovi Howeovi (Lowther 2007: 115). Táto neprehľadnosť a zložitý spôsob vedenia sa ukázal ako komplikácia pre hladký priebeh misie UNOSOM II.

2.3.1. Kritériá hodnotenia úspešnosti mierovej misie UNOSOM II

Podkapitola hodnotí mierovú misiu UNOSOM II podľa spomínaných štyroch kritérií úspešnosti mierovej misie.

Kritérium splnenia mandátu mierovej misie

Najdôležitejšie, aj pri začiatku tejto mierovej misie, bolo definovať povinnosti, ktoré mali príslušníci mierovej misie vykonávať. Tieto povinnosti im znovu zadal mandát OSN. V prvom rade Rada Bezpečnosti OSN zdôraznila, že misia má odzbrojiť všetky klany a frakcie. Okrem toho, podieľať sa na obnovení politických národných aj lokálnych inštitúcií a rozvoji ekonomiky Somálska. Misia si predsavzala doviest' somálsku spoločnosť k rovným a všeobecným voľbám. V neposlednom rade chcela misia UNOSOM II pomôcť repatriácii⁵ somálskych utečencov a zlepšiť bezpečnostnú situáciu v rámci celého územia krajiny, napríklad odstránením mínových zariadení a vytvorením profesionálnych policajných zložiek (Organizácia Spojených národov 1993a: 1,4). O bezpečnosť sa mali postarať dokonca aj v Somalilande⁶ (Allard 2002: 15). Analýzy tejto mierovej misie preto obsahujú pochybnosti o tom, ako bola mierová misia schopná a pripravená splniť tak komplexné ciele. Napríklad už len predsavzatie priviesť Somálsko k hospodárskej samostatnosti bolo ťaživou úlohou (Lowther 2007: 114).

Hneď v počiatkových štádiách plnenia mandátu vznikli vážne konflikty medzi USA a OSN. Neschopnosť dohodnúť sa pri reálnej zmene z UNITAF na UNOSOM II, spojená s obstarávaním vojenského vybavenia spomaľovala možnosť začať vykonávať predsavzaté ciele (Allard 2002: 26). Po zbežnom preriešení najväčších finančných nedostatkov

⁴ Ešte menej prehľadný však bol spôsob kontroly a vedenia generála Montgomeryho nad americkými vojenskými jednotkami. Viac viz Allard 2002: 22-25, 50-68.

⁵ Hromadný či jednotlivý návrat do vlasti osôb nútené vystáňovaných alebo takých, ktoré opustili krajinu dobrovoľne, zo strachu o svoju bezpečnosť.

⁶ Severná oblasť Somálska, ktorá krátko po vypuknutí občianskej vojny vyhlásila nezávislosť, viac viz. Jeng 2012: 235-238.

a nedostatkov spojených s vybavením, ukázalo sa že ani finančná podpora nevedla k plánovaným výsledkom. Ako príklad posluží asistencia pri tvorbe policajného a súdneho systému v Somálsku. Policajný a súdny program UNOSOM II bol veľmi štedro podporovaný najmä zo strany Japonska, Talianska a USA. Napriek tomu, že zaobstarali vybavenie pre somálske policajné zložky, výcvik i know-how, väčšina z týchto výhod bola nakoniec využívaná *warlords* a ich ozbrojenými klanmi. Somálske policajné zložky čiastočne prešli pod ich kontrolu, a rovnako to skončilo aj v prípade súdneho systému (HRW 1995).

UNOSOM II bol personálne dobre zaistený. USA napríklad hneď posilnili misiu o 4500 svojich vojakov, ktorí sa mali pod kontrolou UNOSOM II podieľať aj na vojenských operáciách na podporu bezpečnostnej situácie, ekonomickej pozície Somálska a obnovy politických inštitúcií (Allard 2002: 16). No aj napriek tejto medzinárodnej podpore, misia UNOSOM II plnila svoje ambiciózne ciele len ťažko. Značné finančné čiastky mali napríklad podporiť aj násilne vysťahovaných Somálcov. Takmer miliónu utečencov však UNOSOM II nedokázala pomôcť a väčšina z nich boli nútení ostať v Etiópií či Džibuti (HRW 1995).

Nakoniec o úplnom ukončení plnenia mandátu a zlyhaní mierovej misie UNOSOM II rozhodol americký prezident Clinton. Bill Clinton, aby sa vyhol sporom s americkým Kongresom, konal rýchlo a oznámil, že hodlá stiahnuť americké mierové sily z územia Somálska už ku koncu marca 1994 (Engel, Olsen 2005: 58). Po tomto rozhodnutí americké jednotky obmedzili svoje pôsobenie v Somálsku (Allard 2002: 17). Postupne plnenie mandátu obmedzili aj ostatné jednotky.

Napriek všetkému úsiliu prispôbiť mandát misie, tak aby bol mandát splniteľný, koniec sa dal predvídať. V súvislosti s úspešným či neúspešným plnením mandátu sa americký akademik a diplomat Dennis C. Jett vyjadril: „*keď sa pokračovanie prejavilo ako neudržateľné a víťazstvo nedosiahnuteľné, zlyhanie už bolo neodvratné*“ (Jett 1999: 148). V marci 1995 opustili Somálsko posledné vojenské a civilné zložky OSN.

Celkovo je dôležité podotknúť, že samotný mandát neľahčoval príslušníkom mierových síl jeho plnenie. Mandát, ktorým sa malo UNOSOM II riadiť bol nakoniec OSN zhodnotený ako vágny, za chodu až príliš často menený, a tým vystavený niekoľkým možným výkladom (Jett 1999: 40). Takisto USA vyhodnotili mandát misie UNOSOM II ako veľmi ambiciózny, čo malo v prípade, že bol zároveň aj nejasný, podstatný vplyv na nemožnosť splniť ho. (Allard 2002: 17, 20) USA obvinili OSN z neschopnosti, pričom problémy ktoré sa pri plnení mandátu vyskytli spájali USA so štruktúrou OSN (Allard 2002: 3). OSN čelilo kritike z neschopnosti naplniť ani len základy mandátu, a to podporu humanitárnej asistencie (Aoi, de Coning, Thakur 2007: 99).

Kritérium ukončenia/zmiernenia konfliktu (prípadné zníženie násilia)

Hodnotenie úspešnosti misie UNOSOM II podľa tohto kritéria je najkľúčovejšie pri celkovej analýze mierovej misie a vyžaduje si rozsiahlejšie spracovanie aspektov druhého kritéria. Dôvodom je, že táto mierová misia sa neskôr stala mementom pri angažovaní sa medzinárodného spoločenstva v ukončovaní ozbrojených konfliktov.

Pri vzniku UNOSOM II niektorí predpokladali, že USA prevezme, tak ako v prípade UNITAF, vedúcu úlohu. Lenže USA na začiatku svoju úlohu zhodnotili ako logistickú podporu misie. Približne 3000 členov americkej jednotky sa nemali aktívne podieľať. USA sa znovu mienili vyhnúť sa bojovým situáciám a násilnému odzbrojovaniu (Allard 2002: 28). Toto odhodlanie však nevyplnilo. Bezpečnostná situácia sa zostrovala a napätie medzi príslušníkmi mierových síl a ozbrojenými klanmi sa zvyšovalo.

V priebehu apríla a mája 1993 sa prejavili ešte úplne posledné snahy OSN mediovat' konflikt. OSN chcelo doviest' súperiace strany prezidenta Mohammeda a generála Aideeda k podpisu ďalšej zmluvy o ukončení bojov. Avšak ani toto neprinieslo úspech, keďže generál Aideed, vedomý si svojho postavenia, odmietol odzbrojovaciu dohodu a návrh na Prechodnú Národnú Radu spravovanú OSN (Aoi, de Coning, Thakur 2007: 98). Úloha mierovej misie ako „rozhodcu“ (Aksu 2003: 92) tu teda znova nebola účinná.

OSN nechcelo, aby ciele misie UNOSOM II boli dosahované presadzovaním sily. Avšak UNOSOM II nebola naďalej schopná poskytnúť zlepšenie bezpečnostnej situácie i stability Somálska. Vedenie misie sa obávalo zintenzívnenia občianskej vojny, čím by sa zničili všetky dovtedajšie snahy zmierniť konflikt a odzbrojiť bojujúce klany. Preto bolo nutné konať (Lowther 2007: 132).

Reálna možnosť použiť silu podľa Kapitoly VII Charty OSN bola tou najväčšou výzvou s ktorou sa museli príslušníci mierových síl popasovať. Takisto to bol prvýkrát aj pre americké jednotky, ktoré síce mali túto možnosť pri plnení mandátu operácie UNITAF. Avšak, vtedy USA zadali princíp, že vojaci nemajú za úlohu odzbrojovať, a už vôbec nie s použitím sily. Pokiaľ ide o misiu UNOSOM II, kde už bolo možné použiť silu napríklad aj pri odzbrojovaní, je vidieť zvýšený počet napríklad amerických jednotiek v operáciách vyžadujúcich boj (Allard 2002: 33). UNOSOM II jednoznačne mal za cieľ ukončiť boje v krajine, avšak spôsob, ktorým príslušníci mierových síl plnili tento cieľ bol neraz kontraproduktívny a nepriaznivé nálady voči peacekeeprom sa stávali častejšími (HRW 1995).

Problémom pri možnosti použitia sily sa ukázal rozličný prístup národných kontingentov. Americké jednotky interpretovali túto možnosť agresívnejšie, na druhej strane,

iné jednotky považovali za vhodnejšie najskôr využiť iné postupy a smrteľné využitie moci až úplne na konci (Allard 2002: 33-34). Napríklad Taliani, ktorí boli považovaní za trpezlivých, si rýchlo získali podporu somálskeho obyvateľstva. Na druhú stranu, prudkosť amerických jednotiek v kontakte so Somálcami pôsobila neblaho na priebeh misie (O'Neill, Rees 2005:169).

Zvýšené angažovanie sa medzinárodného spoločenstva v konflikte podnietilo eskaláciu násilia zo strany *warlords* a bojujúcich klanov. Po tom ako v júni 1993 umrelo 24 pakistanských vojakov pri útoku spojencov generála Aideeda, nabrala mierová misia nové rozmery. Vznikla Rezolúcia RB OSN 837 (1993) o okamžitom potrestaní vinníkov a „s použitím všetkým možností je potrebné, aby boli tí, ktorí sú za to zodpovední boli uväznení, vystavení súdnemu procesu a trestu“ (Organizácia Spojených národov 1993b). Jej interpretácia príslušníkmi mierových síl vtiahla misiu UNOSOM II priamo do konfliktu. Nová stratégia misie, ktorá touto Rezolúciou prakticky vznikla, sa odchyľila od princípov nestrannosti. V tomto čase sa stalo prioritou misie dolapenie generála Aideeda (Allard 2002:29). Smrť pakistanských príslušníkov mierových síl tak viedla vojenské vedenie misie UNOSOM II k rozhodnému kroku. Vojenské vedenie došlo k záveru, že „*maximálne využitie sily je nutné pre neutralizáciu jedného konkrétneho klanového veliteľa*“ (Engel, Olsen 2005: 112). Tento veľmi personalizovaný cieľ spôsobil najkrvavejšie ukončenie mierovej misie aké nemalo dovedy obdoby v peacekeepingu OSN (Allard 2002: 17, HRW 1995).

K dosiahnutiu cieľa sa pripojili aj spomínané jednotky *Quick Reaction Force*. USA sa okamžite rozhodlo rozšíriť svoje pôsobenie vo vojenských operáciách. Tieto snahy USA skončili neslávne známou bitkou pri Mogadišu, v noci z 3. na 4. októbra 1993 (Allard 2002: 28). Po tejto bitke padlo rozhodnutie USA, ktoré malo ukončiť posledné snahy medzinárodného spoločenstva zmierniť konflikt. USA obvinili OSN z neschopnosti a nariadili všetkým svojim jednotkám opustiť Somálsko (Jeng 2012: 253). Vojenská intervencia OSN spolu s USA nakoniec neurobila nič, aby zvrátila úplný rozpad Somálska ako štátu (Sitkowski 2006: 97).

Misia UNOSOM II neukončila konflikt. A ani zmena vojenskej stratégie už vonkoncom nevedla k ukončeniu občianskej vojny (Engel, Olsen 2002: 112). Je možné tvrdiť, že naopak v určitých smeroch posilnila pozíciu *warlords*. Nepriamo im mierová misia poskytla politickú legitimitu, peňažnú hotovosť, aj zbrane (HRW 1995).

Zhodným názorom je, že táto misia bola vtiahnutá priamo do boja kvôli rozhodnutiu definovať jednu stranu zúčastnenú v konflikte ako nepriateľa. Príslušníci mierových síl sa nedokázali držať princípov nestrannosti a stali sa priamou súčasťou konfliktu. (Aoi, de

Coning, Thakur 2007: 99). Mierová misia sa tak plne spoliehala už len na svoju vojenskú silu (Hegre, Hultman, Nygard 2013: 5). Vtedy sa začala reálna vojna medzi príslušníkmi mierovej misie a generálom Aideedom.

Je možné dokonca tvrdiť, že mierová misia UNOSOM II ako pokračovanie UNOSOM I radšej ani nemala vzniknúť. Nikam nevedúce snahy OSN uspieť vystihuje nasledovný citát: „*Ak by bol odchod jedinou možnosťou ako docieľiť mier v Somálsku, tak byrokratický aparát bol rozhodnutý ostať a nájsť mier, ktorý by mohol považovať za úspech. Tým, že OSN ostalo v Somálsku, len poskytovalo dôvody pre predlžovanie konfliktu – koristiť*“ (Jett 1999: 147). Navyše, snaha ukončiť konflikt pomocou vynútenia si mieru, teda konkrétne možnosť použiť silu počas mierovej misie sa tiež ukázala ako kontraproduktívna. Napriek tomu, že sa predpokladalo, že možnosť použiť silu pridá na úspechu misie, výsledok pri UNOSOM II bol iný. Snaha zaviesť bezpečné prostredie v Somálsku nakoniec nielenže neukončila konflikt, ale ani nezlepšila bezpečnostnú situáciu v krajine (Pushkina 2006: 144-145). V konečnom dôsledku, aj akademici sa dlhodobo pozastavovali nad tým, ako je možné, že taká mocnosť akou boli USA si nedokázali poradiť s niekoľkými *warlords* (Jett 1999: 11).

Paradoxne, s odchodom mierových síl OSN odišli aj základné politické i ekonomické zdroje, ktoré dodávali *warlords* určitú legitimitu. Týmto sa znížili aj možnosti klanov na pretrvávajúce občianskej vojny v takej miere ako predtým (HRW 1995).

Kritérium obmedzenia strát na životoch civilistov a ich poškodenia

Prvým aspektom zníženia strát a utrpenia civilistov je problematické zisťovanie presného vplyvu peacekeeperov. Jedným z dôvodov bolo aj odmietanie zo strany OSN aj USA pravidelne a detailne informovať o počte somálskych civilistov, ktorí zomreli pri vykonávaní misie (HRW 1995). Postupy ako o kedy využiť silu boli niekoľkokrát upravené, práve v úsilí vyhnúť sa civilným stratám. Poslednou zmenou z januára 1994 bolo obmedzenie vojenských operácií len na tie, pri ktorých bolo možné plne kontrolovať civilné straty (Allard 2002: 34). Často za poškodenie civilistov ani nebol uložený trest pre príslušníkov mierových misií. Zodpovednosť za svoje činy si príslušníci mierových síl mali zodpovedať vo svojich domácich krajinách. Vojaci boli teda len málokedy súdení za neprimerané a necielené použitie sily, vraždy či poškodenie obyvateľov. OSN ani národné jednotky o tomto porušovaní humanitárneho práva nevedli dokumentáciu, a nikdy ho nepotvrdili (HRW 1995).

Na začiatkoch fungovania misie UNOSOM II sa príslušníci mierových síl držali princípu nestrannosti. Príslušníci mierových síl mali k obyvateľom pristupovať ako k potencionálnym spojencom, nie nepriateľom. Americkým jednotkám sa napríklad darilo

obmedzovať civilné straty zvukovými výstrahami v intervaloch 15, 10 a 5 minút pred útokom na cieľ (Allard 2002: 59). Avšak, ani dodržovaním princípu nestrannosti neprispeli k obmedzovaniu poškodzovania obyvateľov. UNOSOM II nebral do úvahy ako dôležité pre *warlords* je udržiavať obyvateľstvo v strachu. *Warlords* si tak posilňovali svoje vedúce postavenie. Porušovanie ľudských práv zo strany *warlords* bolo značné, avšak UNOSOM II bol voči tomu slepý. Príslušníci mierových síl predpokladali, že úplné informácie o stave ľudských práv by mohli priniesť komplikácie do procesu riešenia konfliktu (HRW 1995). Jeden z bývalých poradcov pre mierovú misiu UNOSOM II sa pri rozhovore pre Human Rights Watch vyjadril, že „*verejne dostupné záznamy o poškodzovaní civilistov ozbrojenými klanmi by mohli ohroziť neutralitu OSN*“ (HRW 1995).

Impulzívna taktika vyhodnotenia jednej strany konfliktu ako nepriateľa spôsobila už úplné odcudzenie miestnych obyvateľov od mierotvorného procesu. Nestrannosť, ktorou sa UNOSOM II na začiatku prezentovala sa vytratila. Po udalostiach z leta 1993 už nikto v Somálsku neveril, že OSN prostredníctvom UNOSOM II prišlo zlepšiť bezpečnostnú situáciu všetkých Somálcov (Lowther 2007: 109). Obyvatelia Somálska následne neboli schopní vidieť mierovú misiu ako pomoc, ale skôr ako prejav agresivity aj voči civilistom (Aoi, de Coning, Thakur 2007: 99). Navyše, táto taktika ani nemohla prispieť k obmedzeniu strát na životoch civilistov. Počas trvania všetkých mierových misií boli príslušníci mierových síl zdráhaví v použití sily, aj v úsilí vyhnúť sa civilným stratám. Avšak, vojenské jednotky začali byť po čase čoraz viac naklonené využívaniu sily. Stávalo sa, že pri vzdušných útokoch a použití automatických zbraní sa nebrala do úvahy bezpečnosť civilistov. Pričom nepriamu strelbu využívali nielen ozbrojené klany, ale aj príslušníci misie UNOSOM II (HRW 1995).

Humanitárna pomoc a snaha ukončiť utrpenie Somálcov sa zmenila výlučne na snahu dolapiť generála Aideeda (Jett 1999: 16). Americké jednotky začali využívať neprimeranú silu. Napríklad pri jednom incidente americké helikoptéry cielene útočili na veľkú skupinu ľudí, v ktorej sa vyskytovali aj ženy a deti. Hovorca UNOSOM II po tomto incidente povedal, že prívrženci generála Aideeda využívajú taktiku skrývania sa medzi civilistami. V tejto súvislosti sa hovorca vyjadril: „*v bojových situáciách nie sú miesta pre divákov, každý jednotlivec na bojovom poli je považovaný za potenciálne nebezpečného*“ (HRW 1995).

Nielenže nenastalo výrazné zlepšenie života a bezpečnosti civilistov, ale nádej na zmenu sa vytratila po tom ako sa USA rozhodli obmedziť svoje snahy a angažovanie sa v Somálsku. USA si uvedomili, že spôsob akým sa snažili vybudovať funkčný štát sa nepodaril (Lothar 2007: 125). Preto sa zamerali už len na finančnú, logistickú pomoc a pomoc pri výcviku somálskych jednotiek. Po krvavej bitke o Mogadišu sa aj OSN rozhodlo, že

povinnosti príslušníkov mierových síl obmedzí. Od toho času mali za úlohu len zabezpečiť presun potravinových zásob (Jett 1999: 148).

Misia UNOSOM II teda nedokázala adekvátne reagovať na potreby civilistov, všetky predsavzatia o rozsiahlej pomoci skončili ponižujúcim neúspechom (Sitkowski 2006: 97). Navyše, tento neúspech sa ešte viac prejavil po odchode mierových jednotiek. Vtedy ostali zraniteľní nielen civilisti, ale paradoxne aj tí čo podporovali príslušníkov mierových síl ocitli v nebezpečenstve. V určitej snahe vybudovať občiansku spoločnosť, vytvorila misia UNOSOM II lokálne rady či ženské skupiny. Somálci, ktorí pomáhali príslušníkom mierových síl, boli počas trvania UNOSOM II, no najmä po úplnom skončení misie ohrozovaní *warlords* (HRW 1995).

Porušovanie ľudských práv bolo úzko spojené s hladomorom, ktorý podnietil medzinárodnú pozornosť. Napriek tomu, ľudské práva boli stránka, ktorú mierová misia UNOSOM II zanedbala. V posledných mesiacoch tejto misie OSN ani nemonitorovalo a nezabezpečovalo dodržovanie ľudských práv. Takisto existujú obvinenia, že skutočnou prioritou mierovej misie UNOSOM už nebolo zmiernenie utrpenia obyvateľov Somálska (HRW 1995).

Napriek všetkým týmto nedostatkom je nutné podotknúť, že čiastočné ciele sa podarilo splniť. Minimálnym úspechom v tomto ohľade bolo, že v konečnom dôsledku sa misii UNOSOM II podarilo zabrániť zhoršovaniu hladomoru (Aoi, de Coning, Thakur 2007:98).

Kritérium podieľania sa na stabilných štátnych inštitúciách

Napriek tomu, že UNOSOM II si tvorbu štátnych orgánov zadal do cieľov, nebolo možné aby za pár mesiacov svojej existencie vytvoril akúkoľvek vládu. Logickým dôvodom je práve fakt, že podpora štátnych inštitúcií je dlhodobým cieľom a na takúto úlohu nebol priestor.

V kontexte Somálska mala byť úloha podieľať sa na tvorbe štátnych inštitúcií viac ako zložitým procesom. Somálska spoločnosť bola v stave chaosu a kompletného kolapsu štátnych inštitúcií (Brooks 2005: 1161). Ťažkosti, ktorým bude musieť misia UNOSOM II čeliť si ale kľúčoví aktéri mierovej misie UNOSOM II neuvedomovali. OSN sa rozhodlo vytvoriť zo Somálska fungujúci štát v pravom zmysle slova (Lowther 2007: 111)

Dalo by sa uviesť, že OSN prostredníctvom UNOSOM II znovu nesprávne vyhodnotila situáciu. OSN a USA pristupovali voči Somálsku ako k štátu s jednotnou centrálnou vládou. No Somálsku nebolo skutočným štátom a fungovalo len na princípe

regionálnej a lokálnej politiky (Brooks 2005: 1168). Mierová misia UNOSOM II váhala medzi uznaním *warlords* ako právoplatných reprezentantov somálskeho obyvateľstva, a rozhodnutím považovať *warlords* za teroristov (HRW 1995).

Keď si príslušníci mierových síl uvedomili, že dovtedajšie jednania s *warlords* nikam nevedú, prestali ich považovať za zástupcov somálskeho národa. Situácia v Somálsku sa po pár mesiacoch skomplikovala. Rutinná mierová misia sa zmenila na najcieľavedomejšiu snahu vybudovať národné inštitúcie (Sitkowski 2006: 97). Po poučení z neefektívneho postupu UNOSOM I, sa UNOSOM II teda rozhodlo skúsiť takzvaný „*bottom-up*“ prístup. V prvom rade mala zmena v taktike viesť k vybudovaniu formy reprezentácie občianskej spoločnosti na najnižšej úrovni. Misia UNOSOM II mala za cieľ prepojiť ňou vytvorené miestne inštitúcie a tradičnú lokálnu samosprávu. Vznik regionálnej a lokálnej samosprávy sa ukázal ako dlhodobod neudržateľný spôsob ako vyriešiť inštitucionálne nedostatky v kontexte nedôvery medzi klanmi a všeobecného nepriateľstva (Akman 2008: 8). Paradoxne, UNOSOM II vytvorením samospráv spôsobil posilnenie postavenia *warlords* aj na lokálnej úrovni. Neúmyselne tak misia UNOSOM II zapríčinila, že obyvatelia neboli reálne zastúpení ani len na lokálnej úrovni. Všetku moc už takmer úplne prevzali ozbrojené klany (HRW 1995).

V konečnom dôsledku k budovaniu štátnych inštitúcií ani nedošlo. Somálsku pripadlo pomenovanie zrútený štát (Wallensteen 2002: 156). V tomto kontexte je zaujímavý názor profesorky práva na Georgetownskej Univerzite Rosy Ehrenreich Brooks, ktorá vyzdvihuje fakt, že Somálsko je nielenže v poslednom období zrútený štát, ale ani nikdy nebolo štátom úspešným (Brooks 2005: 1159). Akékoľvek snahy príslušníkov mierovej misie UNOSOM II nedokázali úspešne podieľať sa na tvorbe stabilných a funkčných štátnych inštitúcií.

Záverom je možné zhrnúť, že už spomínaná radikálna zmena celkovej stratégie, respektíve definovanie nepriateľa, a spojenie použitia sily pri humanitárnej pomoci v rámci rozsiahleho multidimenzionálneho peacekeepingu neukončila občiansku vojnu. Dokonca je možné tvrdiť, že po odchode posledných vojakov OSN ostalo Somálsko a jeho občania v rovnako zlom stave, ako keď sa tu dva roky predtým vylodili americké jednotky (Engel, Olsen 2005:112). OSN, USA, ani ostatné krajiny participujúce v UNOSOM II nemali skúsenosti s takouto formou peacekeepingu. Prepojenie „*humanitárnej intervencie*“ (Aksu 2003: 23) a použitie sily skončilo v prípade tejto mierovej misie neúspešne.

Rozhodnutie začať novú mierovú misiu sa dá kriticky považovať len za márne zmeny v cieľoch a nakoniec aj v mene misie, pretože nepriniesli žiadnu reálnu zmenu, len predlžovanie situácie, ktorú nepriamo zhoršovali (Jett 1999: 147).

Medzinárodné jednotky opustili Somálsko v anarchii, chaose a situácií zmietanej násilím (Jeng 2012: 253). Napriek tomu, že generál Aideed umrel už v roku 1996, OSN ani USA sa nerozhodli vrátiť sa s novou mierovou misiou. Somálsko ostalo rozdelené medzi niekoľko klanov a *warlords* (Aoi, de Coning, Thakur 2007: 99).

Ukončenie mierotvorného procesu mierových misií UNOSOM I a UNOSOM II a mierovej operácie UNITAF malo aj dlhodobý efekt na celkový prístup voči mierovým misiám. USA vyhlásili, že sa v budúcnosti mienia vojensky angažovať v afrických ozbrojených konfliktoch len obmedzene. Celkovo neúspech v Somálsku znamenal, že USA už neboli ochotné zapojiť sa do mierových misií vedených OSN (Engel, Olsen 2005: 112).

3 Mierová misia Africkej únie AMISOM v Somálsku

Kapitola v prvej časti ponúka krátky prehľad pôsobenia Africkej únie v oblasti peacekeepingu. Následne táto kapitola pojednáva o súčasnej bezpečnostnej a spoločenskej situácii v Somálsku a hlavne sa zameriava na vznik a fungovanie mierovej misie AÚ AMISOM. Posledná časť kapitoly aplikuje konkrétne štyri vybrané kritériá úspešnosti mierovej misie na spomínanú misiu AMISOM v Somálsku.

3.1. Náhľad na mierové misie Africkej únie

Vzhľadom na to, že zakladajúci dokument *Constitutive Act* Africkej únie bol vytvorený v roku 2000,⁷ mierové misie AÚ sú fenoménom nového tisícročia. Aj z tohto dôvodu je možné tvrdiť, že Africkej únii stále chýba inštitucionálny rozsah, skúsené personálne obsadenie i adekvátne úroveň informačných technológií na to, aby mohli byť mierové misie Africkej únie vedené efektívne (Williams 2011: 21). Pre africké štáty je takýto peacekeeping vo forme multidimenzionálnej mierovej misie veľkou výzvou, ktorej sa možno aj vedome vyhýbajú. Jednoduchým dôvodom je, že „*keby bola úloha tak jednoduchá a rýchla, určite by nebol taký nedostatok štátov rozhodnutých to skúsiť*“ (Jett 1999: 193).

Napriek tomu, prvá samostatná multidimenzionálna mierová misia Africkej únie (AÚ) v Burundi (AMIB) bola považovaná za dobrý začiatok mierových zámerov AÚ. Minimálne vzhľadom na splnenie dvoch kritérií úspešnosti. Konkrétne kritérium o zmiernení konfliktu a kritérium o splnení mandátu, keďže misia AMIB splnila čo si zadala.⁸ Táto misia ukazuje, že AÚ má potenciál na vedenie mierovej misie (Murithi 2008: 75-76). V roku 2004 bola misia AMIB ukončená a mierovú iniciatívu prenechala mierovej misii OSN ONUB (Organizácia Spojených národov 2004).

Africká únia takisto samostatne presadzovala mier v Sudáne. A to konkrétne v Darfúre mierovou misiou AMIS. Bohužiaľ, pri tejto misii sa ukázalo, že AÚ nie je pripravená riešiť tak komplexnú situáciu. AMIS nedokázala splniť svoj mandát, preto momentálne AÚ

⁷ Constitutive Act bol podpísaný zástupcami vlád všetkých členov budúcej Africkej únie. Constitutive Act určuje aj všetky podmienky pre vznik mierovej misie pod kontrolou Rady pre mier a bezpečnosť. Členovia Rady pre mier a bezpečnosť rozhodujú o peacekeepingu AÚ. Takisto významný je Fond pre mier, z ktorého sú mierové misie financované. Viac viz. Badejo, Makinda

⁸ AMIB stabilizoval krehkú situáciu v Burundi a bezpečnostnú situáciu zlepšil natoľko, že mohla vzniknúť misia OSN (Franke 2006: 10, Omorogbe 2011: 14)

spolupracuje s OSN v hybridnej misii UNAMID. Táto misia financovaná OSN vznikla s predpokladom, že OSN má lepšie vybavenie a možnosti, a preto aj väčší potenciál pre úspech. Predsa len je však AMIS v určitých ohľadoch považovaná za úspech. Napriek vážnym finančným a logistickým problémom sa Africká únia odhodlala intervenovať v situácii, v ktorej sa nikto iný nechcel angažovať (Franke 2006: 10).

3.2. Spoločenská a bezpečnostná situácia v Somálsku po ukončení misie UNOSOM II

Po odchode posledných vojenských jednotiek mierovej misie UNOSOM II sa medzinárodné spoločenstvo určitým spôsobom naďalej angažovalo v Somálsku. Najmä prostredníctvom humanitárnych organizácií a bilaterálnych dohôd o finančnej pomoci. Takisto ostalo zapojené aj OSN, napríklad cez UNICEF, UNESCO či UNDP (HRW 1995). Napriek tomu, od neúspechu posledných mierových misií už OSN nechcelo participovať na akejkoľvek intervencii v Somálsku. Západné krajiny, ktoré by aj mali kapacitu intervenovať, nemali záujem podporovať komplexnú mierovú operáciu (O'Neill, Reese 2005: 173). Takisto participácia v afrických mierových misiách nepatrí medzi priority USA (Engel, Olsen 2005:67). A netýka sa to len USA, západné štáty sa naďalej vyhýbali posielat' svojich vojakov na miesta, ktoré majú „*minimálnu dôležitosť pre vedúce krajiny*“ (Engel, Olsen 2005: 107).

Prirodzene, politická i bezpečnostná situácia v Somálsku sa od odchodu príslušníkov mierových síl zmenila. Avšak, táto krajina ostala veľmi nestabilnou a zmietanou problémami. Somálsko je dnes považované za nefunkčný štát, pričom viac ako štvrtina 7.5 miliónovej populácie Somálska bola nútené vyst'ahovaná, prípadne žije v susedných krajinách ako utečenci (Back 2012: 1). Okrem iných problémov sa Somálsko v poslednom desaťročí ukázalo ako živná pôda terorizmu (Lowther 2007: 123). Boj proti terorizmu sa stal jedným z najkľúčovších dôvodov prečo medzinárodné spoločenstvo po čase znovu obrátilo svoju pozornosť na Somálsko.

V novembri 2004 v Nairobi vznikli podpisom Dočasnej federálnej charty základné štátne inštitúcie Somálska. Medzi nimi aj Dočasná federálna vláda (Murithi 2008: 80). Takmer hneď po jej vzniku proti tejto vláde začali bojovať takzvané Zjednotené islamské súdy. Zjednotené islamské súdy (ICU) bolo spojenie militantných skupín, konkrétne niektorých *warlords* a islamských duchovných. Nesúhlasili so spôsobom vlády Dočasnej federálnej vlády a ich cieľom bolo presadiť striktné dodržiavanie práva šarija (Jeng

2012:246). Táto islamská aliancia bola zapojená napríklad aj do teroristických útokov, bombového útoku na ambasády USA v Tanzánii a Keni v roku 1998 (Mays 2009: 18).

Urovnať tento konflikt sa ešte v roku 2005 snažila regionálna organizácia IGAD prostredníctvom mierovej misie IGASOM. IGAD pripravoval túto misiu takmer rok, kým členovia tejto organizácie nakoniec nepriznali, že mierovú misiu na území Somálska nedokážu zrealizovať. Proti vzniku misie IGASOM stálo niekoľko faktorov. Medzi nimi najdôležitejšie mali byť neucelený a nejednoznačný prístup medzinárodného spoločenstva, veľký nedostatok finančných prostriedkov a politická neochota krajín zapojiť sa do takejto mierovej misie (Mays 2009: 4-5).

Medzitým konflikt medzi Dočasnou federálnou vládou a Zjednotenými islamskými súdmi pretrvával. Boje týchto dvoch strán sa v roku 2006 zintenzívnili. Násilie eskalovalo v decembri. Zapojením sa Etiópie do konfliktu, s podporou USA, ako spojenca Dočasnej federálnej vlády (Back 2012: 3). Bezpečnostná situácia sa výrazne zhoršila a Dočasnej federálnej vláde sa nedarilo stlmiť chaos, ktorý v krajine zavládol. Tieto okolnosti viedli Africkú úniu k uvažovaniu o aplikácii článku 4 Zakladajúcej zmluvy AÚ aj na Somálsko. Tak mala vzniknúť mierová misia AMISOM (Jeng 2012: 234).

Ešte pred začiatkom mierovej misie AMISOM sa skupina Zjednotených islamských súdov začala rozpadávať a z jej najstriktniejšieho krídla vznikla organizácia Al-Shabaab. Medzinárodná spoločnosť si už vtedy začala spájať Al-Shabaab s terorizmom. Al-Shabaab v tom čase ovládal veľkú časť južného aj stredného Somálska (Jeng 2012: 247). Až pod vplyvom týchto udalostí sa rozhodovane medzinárodného spoločenstva o potrebe mierovej misie ešte urýchlilo. Napriek tomu, že USA sa dlhodobo vyhýbali angažovať sa v Somálsku, práve náboženský extrémizmus a strach z terorizmu donútili aj USA vrátiť svoju pozornosť späť k Somálsku⁹ (Engel, Olsen 2005: 55).

⁹ USA sa pridali do boja proti Al-Shabaab, hneď ako bolo evidentné, že sa môže stať vplyvnou teroristickou organizáciou. Obavy z Al-Shabaab v dôsledku „cestovania“ amerických Somálcov do domovskej krajiny, kde sa dobrovoľne pridávajú k islamským extrémistom, viac viz. Fergusson 2013: 162.

3.3. Vznik misie AMISOM a kľúčové aspekty fungovania tejto misie

V januári 2007 vydala Rada pre bezpečnosť a mier AÚ po konzultáciách s Dočasnou federálnou vládou, a takisto so súhlasom OSN, ktoré navyše pozmenilo embargo na zbrane z roku 1992, rozhodnutie o vzniku mierovej misie AMISOM (Rada pre mier a bezpečnosť AÚ 2007). V tejto záležitosti vydala Rada Bezpečnosti OSN Rezolúciu 1744 (2007) 20.2. 2007. Misia a činnosť krajín v nej zaangażovaných má byť finančne podporovaná členmi Africkej únie a partnermi, v dôsledku toho, že „*založením misie v Somálsku koná Africká únia v prospech celej medzinárodnej komunity*“ (Rada pre mier a bezpečnosť AÚ 2007). Hneď v prvom týždni po vzniku mierovej misie, USA vyhradili 16 miliónov dolárov na podporu AMISOM, pričom Európska únia tak urobila vo výške 19,5 milióna dolárov (Mays 2009: 21).

Ani po finálnom rozhodnutí o misii AMISOM nebola Africká únia v o nič ľahšej situácii ako predtým IGAD. Prvým aspektom na ktorý je nutné brať ohľad pri analýze misie AMISOM je podieľanie sa na jej fungovaní. Evidentná bola a stále je neochota členov Africkej únie aktívne sa podieľať na misií. Rada pre bezpečnosť a mier prirodzene vyzvala všetkých členov Africkej únie, Ligy Arabských štátov ale aj OSN a Európskej únie aby logisticky, technicky a finančne prispeli k úspešnému začiatku misie (Rada pre mier a bezpečnosť AÚ 2007). Napriek tomu, že financovanie mierových misií je teoreticky povinné pre všetkých členov, samotné podieľanie sa na mierových misiách je pre členské štáty dobrovoľné (Mays 2009: 28). V konečnom dôsledku teda napríklad Ghana, Malawi či Nigéria verejne sľúbili svoju účasť na misii AMISOM, avšak nakoniec aktívne participovali len Uganda a Burundi (Dagne 2011: 10). Až do roku 2010 len tieto dve krajiny (HRW 2010: 59). Dnes sa na misii AMISOM aktívne podieľajú aj Džibuti, Keňa a Etiópia a Sierra Leone.

Ukázalo sa teda, že nielen západné krajiny, ale aj samotní členovia Africkej únie mali obavy participovať na misii v krajine, ktorá je „*jednou z najnebezpečnejších krajín a ktorej ešte stále takmer neobmedzene vládnu warlords*“ (Mays 2009: 29). Z tohto dôvodu aj krajiny, ktoré boli ochotné aktívne sa podieľať na misií, vyčkávali na prvý krok zo strany OSN alebo USA. OSN sa však dlhodobo vyhýba vedeniu mierových misií na vysoko nebezpečných územiach. Takýmto územím Somálsko nepochybne je (Seguí 2013: 2).

Preto Africká únia vyžadovala podporu západných krajín, ktorú považovala za nesmierne dôležitú nielen pre vznik misie AMISOM, ale následne aj pre plnenie cieľov misie. Progres nastal, keď západ začal obracať svoju pozornosť k Somálsku. Rada Bezpečnosti OSN dokonca začala uvažovať o stiahnutí embarga na zbrane (Mays 2009: 30-32).

Ďalší problematický aspekt mierovej misie AMISOM bol, a takisto stále je, jej financovanie. Finančná podpora misie AMISOM je nestála. AMISOM získava pomoc z niekoľkých rozličných zdrojov, mimo iné z rozpočtu OSN či z fondu pre AMISOM, do ktorého prispieva napríklad aj Česká republika (Global Humanitarian Assistance 2012: 15). Napriek povinnosti prispievať na mierové aktivity AÚ, členovia AÚ nerešpektujú autoritu Rady pre mier a bezpečnosť, a neplnia túto povinnosť (Williams 2009a: 618). Bez finančnej podpory nebolo už od začiatku možné ani len zaobstaráť minimálny potrebný počet príslušníkov mierových misií. Ešte v januári 2008 tvorilo misiu len 1600 ugandských vojakov a 192 burundských vojakov. Do Augusta 2009 sa tento počet zvýšil na 5000 vojakov, aj to však len z Ugandy a Burundi. (Omorogbe 2011: 23). Je preto evidentné, že AÚ nezvláda viesť multidimenzionálnu misiu len zo svojich zdrojov. Už aj tak značný nedostatok financií môže byť v blízkej budúcnosti ešte väčší. Vznik mierovej misie v Mali by mohol vážne ohroziť prísun financií pre misiu AMISOM (Seguí 2013: 4). Z týchto dôvodov AMISOM dlhodobo vyžaduje značnú finančnú podporu od západných partnerov ale aj vznik mierovej misie OSN, ktorá by nahradila AMISOM. Niekoľko snáh zo strany AÚ aj OSN presvedčiť krajiny aby sa pridali k prípadnej mierovej misií sa ukázali ako fiasko, napríklad keď sa Odbor pre mierové operácie OSN pýtal členov OSN v roku 2009, či by boli ochotní participovať, odmietli (Omorogbe 2011: 25). Napriek tomu, že misia AMISOM trvá celých sedem rokov, OSN stále odmieta vytvorenie svojej mierovej misie, ktorú podmieňuje zlepšením bezpečnostnej i politickej situácie v Somálsku. Na jednom zo stretnutí medzi AÚ a stálymi členmi Bezpečnostnej Rady OSN bol vyjadrený názor, ktorý platí dodnes: „*Odkiaľ Africká únia získala pocit, že OSN na seba prevezme situáciu v Somálsku? Neprevezmeme, pokiaľ nebudeme mať pred sebou dohodu o prímerí medzi bojujúcimi stranami*” (Hardt 2010:17).

Pokiaľ ide o USA, tie značne finančne podporovali AMISOM, napríklad od 2007 investovalo USA len do tréningu a minimálneho vyzbrojenia príslušníkov mierových misií AMISOM 500 miliónov dolárov. Ale až koncom roku 2013 sa USA začalo ešte viac angažovať do situácie v Somálsku. Tento krát už nielen finančne, ale menší počet amerických vojenských poradcov operujú na území Somálska, ako pomoc mierovej misie AMISOM (Whitlock 2014). Okrem toho aj Čína sa rozhodla zapojiť do financovania. Čínsky minister obrany generál Liang Guanglie, ponúkol viac ako 2 milióny dolárov ugandským jednotkám. (Fergusson 2013: 37). Takisto OSN poskytuje logistickú podporu. Avšak žiadna forma pomoci pre misiu AMISOM nie je považovaná za dostatočnú, v prípadoch kde je najviac potrebná. OSN napríklad údajne venuje viac času problematike somálskeho pirátstva ako

problémov vnútri krajiny, s ktorými sa stretáva misia AMISOM. Vtedajší predseda Komisie AÚ Jean Ping vystihol situáciu nasledovne: „*medzinárodná odozva voči somálskej kríze je oneskorená... čiastočná... a neadekvátne*“ (Williams 2010).

Posledným významným aspektom misie AMISOM je nejednoznačnosť zámerov zaangažovaných krajín. Národné záujmy krajín sú odjakživa považované za hnací motor a dôvod prečo sa krajiny v misií angažujú, či už priamo participujú alebo finančne a logisticky ju podporujú. No najdôležitejšie však je, že tieto krajiny, aj pod vplyvom svojich záujmov, pôsobia na chod misie a tým i na bezpečnostnú situáciu civilistov. Inak to nebolo ani v prípade novej misie Africkej únie AMISOM v Somálsku. Napriek tomu, vo všeobecnosti nie je možné tvrdiť, že angažovanie sa z dôvodov národných záujmov je zlé, pokiaľ tieto záujmy nie sú nelegálne a pokiaľ zo spomínaného angažovania sa bude profitovať väčšina obyvateľov Somálska (Franke 2006: 5). Členovia Rady pre mier a bezpečnosť či participujúce krajiny v misii AMISOM ale prikladajú veľký význam vojenským cieľom, a tie sú nimi považované za najväčší úspech. Existujú aj pochybnosti o legitimitate afrických štátov viesť mierovú misiu. Napríklad z analýz krajín, ktoré boli členmi Rady pre mier a bezpečnosť medzi rokmi 2006 až 2010, teda v dobe keď sa buď rozhodovalo o misií alebo už bola v priebehu, vychádza, že niektoré štáty, ktoré sa podieľajú na mierových misiách nekladú veľký dôraz na dodržiavanie ľudských práv, životy civilistov, demokratické vládnutie či právny štát (Williams 2009a: 608). Je takisto sporné, či Rada pre mier a Bezpečnosť neprispôbovala mandát misie AMISOM podľa „*spriateľenej*“ krajiny členov Rady pre mier a Bezpečnosť. V tomto prípade Etiópia, ako zúčastnená strana konfliktu, pôsobila na podmienky mandátu mierovej misie. Rozhodovanie o priebehu misie sa stalo politickým procesom (Williams 2011: 17). Už spomínaná intervencia Etiópie mala byť pre Radu znakom, že Etiópia nie je celkom nestranná (Omorogbe 2011: 22), a tým už vopred uvrhla tieň nedostatočnej nestrannosti na budujúcu misiu AMISOM. V júni 2008, možno práve vzhľadom na pochybnosti o neutralite, zámeroch a schopnostiach regionálneho peacekeepingu, opozičné skupiny v takzvanej Dohode v Džibuti s Dočasnou federálnou vládou Somálska vyžadovali vznik novej stabilizačnej sily. Podieľať sa na nej mali spriateľené krajiny Somálska, avšak v žiadnom prípade nie susedné krajiny (Omorogbe 2011: 24).

Napriek tomu, niektorí akademici uprednostňujú výhody, ktoré poskytujú blízke susedné krajiny ako Uganda, Keňa či Etiópia. Tieto krajiny majú možnosť rýchlo reagovať a predpokladá sa, že majú určité pochopenie situácie v Somálsku. Veliteľ ugandskej jednotky Kayanja Muhanga sa v roku 2012 vyjadril, že táto misia „*je iná, toto sú Afričania riešiaci si*

samy svoje problémy. Somálci sa s nami identifikujú, lebo my sme susedia. Somálci nás vítajú viac ako cudzie vojenské jednotky, ktoré tu operovali predtým“ (Gatehouse 2012).

Tieto údajné výhody majú prevážiť fakt, že krajiny uprednostňujú svoje odsúdeniahodné záujmy pred humanitárnymi záležitosťami (Franke 2006: 8). Problémom teda je ako reálne spojiť obmedzovanie strát na životoch a ochranu somálskych občanov s vedením misie primárne zameranej na vojenské úspechy.

3.4. Kritéria hodnotenia úspešnosti mierovej misie AMISOM

Táto podkapitola sa upriamuje na evaluáciu mierovej misie AMISOM podľa štyroch kritérií úspešnosti. Z tohto dôvodu je podkapitola rozdelená na štyri ďalšie podkapitoly pomenované podľa konkrétneho kritéria aplikovaného na misiu AMISOM. Tieto podkapitoly sú teda nasledovné: 1) Kritérium plnenia mandátu, 2) Kritérium zníženia strát na životoch a poškodení civilistov, 3) Kritérium ukončenia/zmiernenia konfliktu (prípadne zníženie násilia).

3.4.1. Kritérium plnenia mandátu

Pre hodnotenie plnenia mandátu je nutné pozrieť sa na jeho ciele a úlohy. Konkrétny mandát mierovej misie AMISOM bol spísaný takto: mierová misia má 1) podporiť a obnoviť dialóg v Somálsku, 2) poskytnúť ochranu Dočasným federálnym inštitúciám pri výkone ich funkcie, 3) asistovať v implementácii Národného plánu pre stabilizáciu a bezpečnosť, konkrétne pomôcť vybudovať samostatné somálske bezpečnostné zložky, 4) poskytnúť technickú podporu pri odzbrojovaní a bezpečnostných procesoch, 5) podľa možností vytvoriť humanitárnu jednotku, mimo postarať sa o návrat a integrovať somálskych utečencov a 6) chrániť príslušníkov mierových síl misie AMISOM (Rada pre mier a bezpečnosť AÚ 2007). Všetky tvrdenia a dokumenty Africkej únie boli postavené na predpoklade, že AMISOM je polročná podporná misia, a teda len príprava na dlhodobú misiu OSN.

Mandát bol vytvorený opatrnejšie, keďže obsahoval termíny ako „*podľa možností*“, či „*v rámci vhodnosti*“, takisto inštrukcie boli napísané precízne. Napriek tomu, že v podstate malo ísť len o technickú podporu a „*udržiavanie Dočasných Federálnych inštitúcií pri živote*“

(Kasumba, Lotze 2012: 19) bol to stále dosť ambiciózny mandát. Bolo ťažké predstaviť si, že pôvodný deklarovaný počet vojenských jednotiek (7650 vojakov) by dokázal plniť mandát v tak špecifickej situácii, v krajine tak veľkej ako Somálsko (Mays 2009: 26).

Postupom času sa úlohy navršovali a mandát rozsiahlej multidimenzionálnej mierovej misie bolo už z princípu ťažké naplňať, keď krajiny vysielajú kontingenty len v obmedzenom počte. Po takmer troch rokoch bol počet príslušníkov mierových síl stále o viac ako 2000 vojakov menší ako deklarovaných 7650. Navyše, už pri počiatkových plneniach úloh boli ugandské národné jednotky plne závislé na podpore USA, tak výcvikovo ako aj v prípade zásobovania a zbraní (Omorogbe 2011: 23).

Ako už bolo spomínané, pri pohľade na mandát, ochrana Dočasnej federálnej vlády zo strany misie AMISOM bola hneď považovaná za kľúčovú, niektoré analýzy dokonca tvrdia, že Dočasná federálna vláda by sa bez tejto ochrany rýchlo rozpadla (HRW 2010: 16). Podpora, ktorú AMISOM poskytovala Dočasnej federálnej vláde teda mala svoje úspechy, avšak výsledky boli limitované tým, že vláda samotná bola nejednotná a zmietaná vnútornými konfliktami. Napríklad ešte v čase keď sa končila doba funkcie Dočasnej federálnej vlády, federálne inštitúcie stále neboli schopné začať proces tvorby novej ústavy (Omorogbe 26:2011). Úlohy misie AMISOM sa nezvyčajne prekrývali. Okrem pomoci prechodnej vláde však mal AMISOM za úlohu aj humanitárnu asistenciu obyvateľom. Tí však boli údajne ohrozovaní aj spomínanou vládou (HRW 2010: 58).

Takýto mandát sa dlho zdal ako nedosiahnuteľný. Grandiózne výroky o cieľoch AMISOM boli kriticky hodnotené ako nadnesené a ani po niekoľkých rokoch nebolo možné pozeráť sa na ne ako na skutočné. Jasným dôvodom je, že vzhľadom na to, že krajiny, ktoré sú aktívne zapojené do misie AMISOM sú krajiny rozvojového sveta. Existujú nedostatky pri vybavení ich kontingentov, motivácií a samotnej možnosti vykonávať svoju prácu. Africká únia však predpokladá, že krajiny angažujúce sa v AMISOM majú byť plne sebestačné (Omorogbe 2011: 23). Vojenská nepripravenosť bránila plniť najzákladnejšie povinnosti. Napríklad burundský národný kontingent si nezaobstaral ani vojenskú výzbroj (Williams 2011: 21)

Bezpečnostná situácia sa dlhodobo zhoršovala a agresivita niektorých klanov a *warlords* zvyšovala (Back 2012: 3). Skoro štyri roky trvania misie AMISOM spravilo minimum pre obnovenie dialógu či pre zlepšenie bezpečnostných procesov a dynamiky konfliktu. A to menej sa príslušníci mierových síl dokázali venovať humanitárnej stránke mandátu (Williams 2010). Rada Africkej únie zdôrazňovala snahy misie plniť potreby somálskych civilistov, avšak nebolo vždy možné ich naplniť. V humanitárnej pomoci im

bráni Al-Shabaab, ktorý cielene odmieta pomoc, jedlo a služby, ktoré by mali byť poskytované misiou AMISOM civilistom (Back 2012: 4) .

V roku 2010 vydalo OSN Rezolúciu RB 1910 (2010) o obnovení mandátu AMISOM, ktorého úloha pomáhať Dočasnej federálnej vláde sa prakticky nezmenila. OSN tak len predĺžilo existenciu misie AMISOM (Organizácia Spojených národov 2010). Takýto postup OSN zopakovalo za existenciu misie AMISOM viackrát. Dôležitá však je postupná prioritizácia boja proti Al-Shabaab. Najvýznamnejšie na pozmeňovanom mandáte mierovej misie AMISOM tak je jeho protichodnosť. Profesor medzinárodných vzťahov, mierových a bezpečnostných štúdií Paul D. Williams opisuje misiu takto: „*oficiálne mierová misia, pričom základnou úlohou je ochrana Dočasnej federálnej vlády...AMISOM sa ocitol vo zvláštnej pozícii: poskytovať humanitárnu pomoc obyvateľom postihnutej krajiny, a v tom istom čase bojovať proti povstalcom, ktorí sa neštítia využívať teroristické taktiky (= Al-Shabaab)*“ (Williams 2010).

Pod vplyvom členov AÚ sa stali stratégiou misie AMISOM vojenské zisky. V tomto prípade to znamená oslobodenie územia spod vplyvu Al-Shabaab. Preto sa niekoľkokrát plánovalo navýšenie vojenských jednotiek misie AMISOM, napríklad pred troma rokmi to bolo už na počet 8100. Uganda, ktorá si háji svoje záujmy dodnes dominuje tejto misii (Ross 2010b). Po štyroch rokoch bojov sa spoločným jednotkám AMISOM a Dočasnej federálnej vlády podarilo získať Mogadišu (Kasumba, Lotze 2012: 18). Hlavné mesto misia AMISOM dobila koncom roka 2011, avšak len pár mesiacov predtým Dočasná federálna vláda ovládala len sedem zo šestnástich oblastí Mogadišu (Omorogbe 2011: 27). Územné zisky misie AMISOM teda výrazne napredovali.

V súčasnosti sú úlohy mierovej misie AMISOM konkretizované nasledovne: väčší dôraz sa kladie na boj s Al-Shabaab. Je nevyhnutné, aby boli už oslobodené územia zabezpečené. Takisto sa vyzdvihuje podpora inštitucionalizácie Somálskeho národného plánu na stabilitu a bezpečnosť. Pokiaľ ide o policajnú zložku mierovej misie AMISOM, tá má povinnosť vytvoriť vlastnú somálsku políciu, ktorá by bola sama schopná postarať sa o bezpečnosť obyvateľov. V neposlednom rade, civilný komponent má pokračovať v tvorbe legitímnych a efektívnych štátnych inštitúcií. Asi najvýznamnejšie je, že AMISOM by mala pozdvihnúť široký dialóg o politickej participácii a začlenení sa do politického diania (Seguí 2013: 3-5).

Približne do roku 2012 sa hore uvedené ciele nepovažovali za reálne (Back 2012: 3). Dnes je najviditeľnejším úspechom plnenia mandátu postup v potláčaní Al-Shabaab, ktorý sa stal jednou z priorit. AMISOM porazila Al-Shabaab v prvom rade vo veľkých mestách

a hlavne na jeseň 2012 v Kismayo, ktoré bolo kľúčovým pre Al-Shabaab. Toto vytlačenie malo byť potvrdením, že Al-Shabaab už nebude mať nikdy tak silné postavenie ako v minulosti (Bryden 2013: 12). Takisto, príslušníci mierových síl obsadili Merka, prístav južne od Mogadišu, a len o mesiac neskôr AMISOM vybojovali aj všetky kľúčové oblasti v okolí Kismayo, pričom bojovníci Al-Shabaab sa vzdali bez väčšieho krviprelievania (Back 2012:1). Je preto viditeľné, že pokiaľ ide o plnenie úlohy zadržiavať Al-Shabaab, mierová misia AMISOM je úspešná.

Od roku 2012 sa AMISOM pokúša riadiť taktikou spomalenia a konsolidácie doterajších úspechov. Hlavným je taktické a operačné spojenie národných kontingentov so somálskymi spojencami. AMISOM si uvedomuje, že politická stratégia získať podporu lokálnych neutrálnych klanov a sociálnych skupín, a tým podporiť vlastné somálske bezpečnostné jednotky, je jediný spôsob ako udržať doterajšie úspechy (Policy Briefing 2012:1).

Napriek nejednotným názorom na spôsob výberu mandátu mierovej misie i jeho vykonávanie, je nutné podotknúť, že akýkoľvek mandát je, AMISOM ho zreteľne plní. Podľa niektorých názorov dokonca „začína túto vojnu vyhrávať“ (Gettleman 2011). Analýzy už z konca roka 2011 tvrdili, že príslušníci mierových síl AMISOM urobili pre bezpečnosť hlavného mesta a pre potlačenie *warlords*, klanových konfliktov i islamských bojovníkov viac ako dovtedajšie mierové úsilie. Dokonca aj v porovnaní s početnými americkými vojenskými jednotkami zo začiatku 90-tych rokov (Gettleman 2011). Pokrok, ktorý nastal v plnení mandátu misie AMISOM je možné vidieť na zlepšení bezpečnosti v uliciach Mogadišu, návrat tisíce utečencov do svojich domovov či postupný prísun zahraničných investícií (Bryden 2013: 4). Navyše, údajne je dokonca možné tvrdiť, že AMISOM demonštruje príklad toho, že AÚ plní svoje úlohy efektívnejšie ako NATO v prípade operácie ISAF, Afganistan (Back 2012: 4).

Napriek tomu, je stále o čo bojovať, keďže Al-Shabaab má pod kontrolou väčšinu vidieckych, nehostinných oblastí, ktoré je možné vybojovať len veľmi ťažko pre príslušníkov mierových síl AMISOM (Bryden 2013: 12). Podľa oficiálnych vyhlásení z októbra 2013, AMISOM plní svoje zadané úlohy, avšak Al-Shabaab pretrváva ako najväčšia výzva cieľom mierovej misie (Rada pre mier a bezpečnosť AÚ 2013b).

3.4.2. Kritérium zníženia strát na životoch a poškodení civilistov

V znížení stratách na životoch a poškodení civilistov urobila táto mierová misia veľký pokrok. Avšak, počas väčšiny doby svojej existencie nevidieť mnoho pozitívnych aspektov pokiaľ ide o toto kritérium. Príslušníci mierových síl používali necielenú streľbu a často aj proti miestnemu obyvateľstvu. Koncepcia mierovej misie bola zlá (Williams 2009a: 623). Najväčšou brzdou v tomto ohľade je samotný mandát misie AMISOM. Kľúčové je, že vlastne nie je jasné, či misie AMISOM má legálne dovolené chrániť civilistov a starať sa o znížovanie ich poškodzovania (Mays 2009: 28). Medzinárodné spoločenstvo si vybralo ako prioritu ochranu Dočasnej Federálnej vlády, neskôr k tomu aj potláčanie schopností Al-Shabaab. Došlo tak k situácii, že ochrana civilistov a ich životov bola zanedbaná (Seguí 2013:3). Ani po čase, keď sa misia posilnila personálne aj logisticky, Rada pre mier a bezpečnosť nevenovala väčšiu pozornosť tomuto problému (Kasumba, Lotze 2012: 19). Oficiálnym dôvodom bolo že misia je len dočasného pôvodu (Kasumba, Lotze 2012: 20). Dnes trvá už siedmym rokom.

Vojenské úspechy a drvivejšia stratégia voči Al-Shabaab nevedome zvyšuje násilie na obyvateľoch. Každé navýšenie v počte vojenských jednotiek zo sebou paradoxne priviedlo aj zhoršenie bezpečnostnej situácie civilistov. Pri útokoch na Al-Shabaab zo strany AMISOM je ťažké vyhnúť sa stratám na životoch civilistov, ktorí preto príslušníkov mierových síl vnímajú nepriateľsky (Ross 2010a). Misia AMISOM sa kvôli svojej povinnosti pomáhať somálskej vláde stala aktérom v konflikte medzi Al-Shabaab a Dočasnou federálnou vládou, a tento fakt skomplikoval život somálskych civilistov. Často utrpeli v bojoch najväčšie straty práve civilisti. Toto sa ešte zhoršilo spolu s eskaláciou ozbrojených konfliktov medzi AMISOM a Al-Shabaab. AMISOM čelila vysokým stratám na životoch z vlastných rad, avšak, niekoľké nevládne organizácie navyše obvinili AMISOM zo zabíjania stoviek civilistov počas necielených palieb na osídlené oblasti (Williams 2010). Misia AMISOM takisto nedokázala adekvátne konať ani v prípade obdobia sucha, ktoré prinútilo takmer 90 000 ľudí opustiť Somálsko a odísť do Kene. Tamojší tábor pre utečencov výrazne presiahol svoju kapacitu (HRW 2011: 4).

Na adresu strát na životoch a ochrane civilistov uviedol predseda Komisie Africkej únie, že berie do úvahy informácie o vysokom počte civilných strát počas bojov. Avšak obvinenia misie AMISOM z necieleného ostreľovania obývaných oblastí hlavného mesta uznal za nevhodné, podporujúce propagandu Al-Shabaab proti AMISOM, a preto potenciálne

ohrožujúce dôveryhodnosť AMISOM v očiach somálskych občanov (Kasumba, Lotze 2012:22).

Okrem toho, kontroverzná je otázka potrestania za poškodenie civilistov. Tak ako aj v prípade mierových misií OSN, keď dôjde v stratách na životoch obyvateľov Somálska, súdne konanie prebieha len málokedy. Príslušníci mierových síl sú považovaní za imúnnych voči prevzatiu zodpovednosti za poškodenie civilistov (Grubeck 2011: 35.) Národné vojenské jednotky môžu byť potrestané vo svojich krajinách. Lenže v rámci mierovej misie AMISOM sa disciplinárne konania nevedú, pričom chýbajú potrebné mechanizmy a procesy pre takéto konania (Kasumba, Lotze 2012: 23-24).

Vzhľadom na pretrvávajúci chaos ale aj nedostatok politickej vôle zamerať finančné zdroje viac na vybavenie vhodné pri civilných stratách, je ťažké presne určiť koľko civilistov zomrelo vplyvom bojov. Avšak ako príklad postačia informácie o úmrtiach civilistov počas jedného roku v Somálsku, v tomto prípade rok 2011. Podľa dostupných zdrojov boli v tomto roku straty na životoch väčšie ako v Afganistane (Grubeck 2011: 1). Intenzívne boje v južnej oblasti a v okolí Mogadišu spôsobili smrť stovkám civilistov a tisícky boli nútené opustiť Somálsko (Global Peace Index 2011: 19). Práve v hlavnom meste Mogadišu, kde prebiehali najkrvavejšie boje do roka 2011, zomrelo civilistov najviac. Štatistiky uvádzajú, že len v prvej polovici 2011 to bolo 1400 mŕtvych civilistov (Grubeck 2011: 18.). Počas prvých mesiacov roku 2011 malo byť v nemocniciach v Mogadišu evidovaných viac ako 6000 zranení spôsobených rôznymi strelným zbraňami (Kasumba, Lotze 2012: 20). Okrem toho, informácie z roku 2010 odhadujú, len v rámci hlavného mesta, takmer tisíc mŕtvych civilistov a 4000 zranených (HRW 2011). Navyše, ani spolupráca Somálcov s AMISOM sa nevypláca. Ľudia, ktorí pomáhali príslušníkom mierových síl bývali verejne potrestaní. Najčastejšie amputáciou končatín priamo na verejných priestranstvách (Kasumba, Lotze 2012: 22)

Vzniklo niekoľko výziev na to, aby sa k ochrane civilistov pristupovalo efektívnejšie. K tomu, aby misia naozaj pomohla obyvateľom kvôli ktorým by mali mierové misie vzniknúť (Pushkina 2006: 134) sa od misie vyžaduje priamo a aktívne spolupracovať s poškodenými obyvateľmi (Bennett 2010). Až nedávno sa podarilo presadiť značnú zmenu v prístupe voči poškodeniu civilistov v Somálsku. Africká únia ale aj OSN začali prikladať zvýšenú pozornosť potrebám občanov Somálska. Približne od roku 2011 sa vojenské operácie misie AMISOM plánujú a vedú s väčšou pozornosťou na civilistov. Vedenie misie AMISOM sa teda snažilo zlúčiť ochranu civilistov s plnením svojho mandátu. Od tohto obdobia sa preukázalo zníženie strát na životoch civilistov (Kasumba, Lotze 2012: 18).

Vedenie misie AMISOM teda postupne robí pokroky v snahe naozaj znižovať straty na životoch civilistov. Prvým oficiálnym krokom bolo prijatie Stratégie proti necielenému strieľaniu zo zbraní. Bohužiaľ bola táto stratégia dlhodobo len oficiálnym rozhodnutím Rady pre mier a bezpečnosť AÚ a je zložité aplikovať ju do reálneho priebehu misie. Ako príklad môže poslúžiť nedostatočné vybavenie misie, a to nie len z vojenského hľadiska, ale aj vybavenie nutné pri ochrane civilistov. Vzhľadom na to, že misia AMISOM čelí nedostatku financií, vedenie misie neinvestovalo viac do výcviku a vybavenia spojeného s vyhľadávacími a zameriavacími mechanizmami, ktoré by zjednodušili cielenie streľby. Takisto misii chýba kvalifikované personálne obsadenie, ktoré by sa dokázalo adekvátne reagovať a vyhľadávať zranených civilistov. O to menej pravdepodobné je, že by misia AMISOM dokázala finančne zvládať platenie kompenzácií civilistom za ich straty (Kasumba, Lotze 2012: 23). Správa Rady pre mier a bezpečnosť AÚ z júna 2013 takisto zdôrazňuje nutnosť pridržať sa najvyšších štandardov ľudských práv, mimo iné nulová tolerancia voči sexuálnemu násiliu, a medzinárodného humanitárneho práva. Samozrejme uvádza, že plne podporuje misiu AMISOM v ďalšom dodržiavaní týchto štandardov (Rada pre mier a bezpečnosť AÚ 2013a).

3.4.3. Kritérium ukončenia/zmiernenia konfliktu (prípadné zníženie násilia)

Pochybnosti o možnosti ukončiť, či zmierniť konflikt sa objavili hneď na začiatkoch mierovej misie AMISOM. Nutné je podotknúť, že táto somálska mierová misia je unikátnym prípadom. A to preto, že Africká únia má vyriešiť dlhotrvajúci ozbrojený konflikt sama, a teda nie napríklad formou hybridnej operácie (Back 2012: 5). Ďalším špecifikom bola dilema ako majú príslušníci mierových síl udržiavať mier na mieste kde „*nie je čo udržiavať*“ (Grubeck 2011: 15). Násilie pokračovalo aj po vzniku misie AMISOM. Dokonca pôsobenie mierovej misie sa stalo ohniskom väčších vzbúr (Williams 2010).

Ešte v roku 2010 nemohol byť priebeh zmiernovania konfliktu považovaný za úspešný, dokonca vplyv AMISOM na situáciu v Somálsku mal byť len veľmi obmedzený (Omorogbe 2011: 27). Už od začiatku vypuknutia bojov sa územia dobité jednou či druhou stranou menili takmer každý deň. Takto sa násilie šírilo do ďalších oblastí a obyvatelia sa nepredvídateľne ocitali v priamej streľbe medzi Al-Shabaab a AMISOM. Všetky strany konfliktu, tak ako aj samotná misia AMISOM do veľkej miery záviseli na rozsiahlych

delostreleckých paľbách (Kasumba, Lotze 2012: 20). Pozemní velitelia používali taktiku poškodiť nepriateľa čo najviac, páliť bezcieľne (Grubeck 2011: 18).

Preto aj po štyroch rokoch fungovania bola misia stále ešte na začiatku v procese získania si dôvery somálskych civilistov (Williams 2010). Zásadná vojenská stratégia participujúcich krajín zníženiu násilia neprispievala. Jediný krok zo strany Rady Bezpečnosti OSN bol, že zaviazala príslušníkov mierových síl, aby dodržiavali a rešpektovali medzinárodné humanitárne právo pri vedení konkrétnych vojenských operácií. Agresívnejším taktikám však táto rezolúcia nezabránila (Kasumba, Lotze 2012: 20).

A tak príslušníci mierových síl AMISOM zintenzívnili útoky voči Al-Shabaab (Dagne 2011: 1). Správy o úspechoch príslušníkov mierových síl AMISOM sa takmer vždy vzťahujú na vytlačanie Al-Shabaab z častí Somálska. Pôsobí, že aj táto mierová misia prináša mier násilne. Spomínané vojenské aspekty misie AMISOM môžu naznačovať, že pojem "*peacekeeping*" nevyzerá ako vhodné pomenovanie tejto misie (Ross 2010 b). Z mandátu misie AMISOM vyplýva, že je vlastne priamym aktérom v konflikte. V tomto kontexte je preto zložité postarať sa o zmiernenie či ukončenie konfliktu z iniciatívy misie AMISOM (Kasumba, Lotze 2012: 19). Okrem toho, možno práve fakt, že AMISOM vníma Al-Shabaab ako nepriateľa, pôsobí misia AMISOM ako magnet pre rozširovanie konfliktu aj za hranice Somálska. Násilie navyše nemusí prichádzať len zo strany Al-Shabaab, ale aj zo strany iných povstaleckých organizácií zo zahraničia či dokonca zradikalizovať ozbrojené skupiny a lokálne obyvateľstvo (Back 2012: 4).

V roku 2010 bola misia AMISOM posilnená o 2000 ďalších vojakov a použitie sily bolo posunuté na možnosť v bojoch použiť silu ako prvý. Ugandský prezident sa vtedy vyjadril, že mandát musí byť oveľa tvrdší aby úplne „*eliminovať*“ Al-Shabaab. Týmto sa však ešte viac zdôraznila nejednoznačnosť prítomnosti cudzích vojenských jednotiek v Somálsku. Pokračovanie násilia a čoraz častejšie úmrtia civilistov môžu hrať v prospech Al-Shabaab. Al-Shabaab prezentuje AMISOM ako inváziu, tak isto ako v prípade etiópskej intervencie. Al-Shabaab získal podporu od takzvaných džihádov aj mimo hraníc krajiny (Ross 2010a). Príslušníci mierových síl AMISOM sú ale stále odhodlaní bojovať, aj napriek veľkým stratám na životoch a všadeprítomnému násiliu¹⁰. AMISOM naopak ešte zintenzívňuje svoje odhodlanie. A to v porovnaní s americkými jednotkami, ktoré opustili Somálsko po smrti osemnástich svojich vojakov, a v porovnaní s jednotkami OSN, ktoré sa vzdali krátko po tom

¹⁰A to aj vzhľadom na fakt, že AMISOM je extra nízko rozpočtová misia (AMISOM nemá ani jednu vlastnú helikoptéru), najsofistikovanejší prístroj, ktorí vojaci používajú sú už spomínané „*technicals*“ (prerobená dodávka pick-up, ktorá má vzadu pripojenú protiletadlovú zbraň) (Gatehouse 2012).

(Gettleman 2011). Znova je teda ťažké predstaviť si zmiernovanie či ukončovanie konfliktu. Podľa niektorých názorov sa z misie AMISOM stala „*protipovstalecká operácia so zámerom podopierať nespoľahlivú vládu, ktorá je len minimálne prítomná a ešte menej akceptovaná v rámci Somálska*“ (Williams 2010).

Navyše, ešte väčšie posilnenie mandátu v roku 2011 popohnalo Radu pre Mier a Bezpečnosť k ambicióznejším vojenským stratégiám, a to i napriek tomu, že v extrémne zložitých somálskych podmienkach misia AMISOM ešte nevybudovala dostatočnú bezpečnostnú stabilitu (Williams 2011: 17). Spomínaný posilnený mandát umožňuje misii využiť všetky nutné akcie v dôsledku „*zníženia možného ohrozenia zo strany Al-Shabaab a ostávajúcich opozičných ozbrojených skupín*“ (Kasumba, Lotze 2012: 19). Dôvodom nebolo ani tak ukončenie či zmiernenie konfliktu, ako skôr snaha rozšíriť vládu Federálnych inštitúcií na celé územie Somálska. Týmto spôsobom zefektívniť a centralizovať vládu legitímnych inštitúcií (Kasumba, Lotze 2012: 19).

Práve od roku 2012 sa príslušníkom mierových síl začalo výraznejšie dariť (Back 2012: 3). Vojenské úspechy misie AMISOM si ale rýchlo priniesli svoju cenu. Násilie voči ľuďom a vraždy civilistov, ktorí stáli na strane misie AMISOM sa výrazne zvýšili, najmä v roku 2011, keď sa misii podarilo vytlačiť Al-Shabaab z hlavného mesta. Rovnako sa začali zvyšovať samovražedné útoky zo strany členov Al-Shabaab (Grubeck 2011: 20–23). Tejto novej situácii dokáže misia AMISOM aj po dvoch rokoch stále čeliť len ťažko. V Správe zo stretnutia krajín participujúcich v misii AMISOM z augusta 2013 vyhlásili že teroristickým aktivitám Al-Shabaab voči nevinným civilným obyvateľom je možné zabrániť jedine posilnením podpory Federálnej vláde Somálska, najmä v šírení jej autority do ďalších oblastí Somálska a etablovaní sa (Správa zo stretnutia krajín participujúcich v misii AMISOM 2013:2). Misia AMISOM teda pretrváva vo svojom ciele podporovať vládu a všetky ostatné aspekty peacekeepingu odvíja od tohto cieľa. Podľa oficiálnych dokumentov, AMISOM asistuje Somálskym národným bezpečnostným silám v udržiavaní bezpečnostnej situácie, ktorú sa im podarilo dosiahnuť. Africká únia vo svojich vyhláseniach považuje prínos AMISOM pre stabilitu bezpečnosti za excelentný a vyzdvihuje dodržiavanie ľudských práv a medzinárodného práva zaangažovanými krajinami pri deeskalácii konfliktu (Rada pre mier a bezpečnosť AÚ 2013b).

Ešte v marci 2009 sa zástupca generálneho tajomníka OSN vyjadril, že peacekeeping a ukončenie konfliktu by si v Somálsku vyžadoval 22 000 vojenských jednotiek. Ale žiadna krajina sa stále neodhodlala takúto operáciu priamo v Somálsku viesť (Omorogbe 2011: 25).

Napriek deklaráciám o tom, že AMISOM sa snaží o nápravu a podporuje konštruktívny dialóg (Murithi 2008: 81), faktom je, že mierovej misii AMISOM sa ešte stále nepodarilo zmierniť konflikt, prímerie medzi bojujúcimi stranami ani nie je reálne, a násilie v uliciach pokračuje. V týchto podmienkach je preto stále nepravdepodobný vznik mierovej misie OSN. Samotná Rada pre mier a bezpečnosť AÚ to považuje za veľký risk (Rada pre mier a bezpečnosť AÚ 2013b).

Napriek tomu, že Africká únia je regionálny peacekeeper a teda z teoretického hľadiska by mala do peacekeepingu priniesť nový prístup, realita je trochu iná. Misia AMISOM je ovplyvnená ustálenými medzinárodnými prístupmi. Africká únia nejedná úplne autonómne, vzhľadom na západných partnerov a podporovateľov misie. Všeobecné medzinárodné postoje voči peacekeepingu zanedbali lokálne tradičné metódy vlády a riadenia si bezpečnosti a justície. A na miestne spôsoby riešenia bezpečnostných problémov by sa malo myslieť hlavne pokiaľ ide o zmiernenie konfliktu (Seguí 2013: 3).

3.4.4. Kritérium podieľania sa na tvorbe stabilných štátnych inštitúcií

Prvým krokom bol vznik Dočasnej federálnej vlády. Tým sa však zložitá cesta premeny nefunkčného štátu na stabilnú demokraciu neskončila. Ako už bolo spomínané, hlavným cieľom misie AMISOM bola práve ochrana Dočasnej federálnej vlády. Mala to byť konkrétne pomoc Dočasnej federálnej vlády v snahe zjednotiť územie Somálska a prispieť k vytvoreniu funkčného štátu. Dva roky od vzniku AMISOM sa generálny tajomník OSN vyjadril, že AMISOM demonštroval svoju schopnosť chrániť Dočasnú Federálnu vládu a ostatné inštitúcie (Omorogbe 2011: 26). Podporou Dočasnej federálnej vlády prispela mierová misia AMISOM k súčasnému vývoju štátnych inštitúcií. Napríklad k riešeniu nových výziev v súvislosti s implementáciou ústavy vzhľadom na vznik federálnych štátov.

Na začiatku bolo dôležité udržať Dočasnú federálnu vládu pri moci počas prípravy na voľby v auguste 2012 (Kasumba, Lotze 2012: 18). Nakoniec sa podarilo spísať novú dočasnú ústavu, konkrétne 1. Augusta 2012. Takisto sa podarilo presadiť inauguráciu nové ho Federálneho parlamentu, takisto v Auguste 2012 (Seguí 2013: 2). Zlepšená bezpečnostná situácia nepriamo údajne ovplyvnila pozitívne aj voľbu prezidenta Federálnej republiky Somálsko. Hassan Sheikh Mohamud, ktorý vedie kampaň za ľudské práva, vyhral septembrové voľby. Jeho voľba neprebíhala všeobecne a priamo, ale formou voľby 275

členného parlamentu. Napriek tomu, že to nebola univerzálna voľba, analisti ju považovali za pozitívny obrat v politickej histórii krajiny bez stabilného politického centra viac ako 20 rokov (Brit 2012: 1-2).

Pri bližšom náhľade na úlohu podporovať somálsku vládu sa však naskytá otázka či bol výber tejto úlohy naozaj správny. Dočasná federálna vláda bola v očiach civilného obyvateľstva dlhodobo považovaná za nevhodnú. Jedným z príkladov prečo k tomu došlo je spojenie Dočasnej federálnej vlády s Etiópskymi vojenskými jednotkami ktoré intervenovali územie Somálska koncom roku 2006. Samotná neschopnosť vlády a ešte k tomu závislosť na cudzích etiópskych jednotkách spôsobili nesúhlas civilistov so somálskou vládou. Etiópia takisto spolurozhodovala v procesoch týkajúcich sa misie AMISOM. Po tom ako sa misia AMISOM začala jednoznačne podieľať na asistencii tejto vláde, vznikli názory medzi somálskymi obyvateľmi, že aj AMISOM vlastne podporuje „*nelegitímnu vládu*“ dosadenú etiópskou vládou (Omorogbe 2011: 21-22). Napriek tomu, mandát misie AMISOM je nastavený tak, aby túto vládu chránil. Okrem toho sa tak z misie AMISOM vytratila aj neustrannosť ako základný princíp peacekeepingu (Williams 2009b: 517–18). AMISOM potrebuje spoľahlivého lokálneho partnera, ktorý má podporu civilného obyvateľstva. A samozrejme, misia pri boji proti povstalcovi potrebuje súhlas širokej spoločnosti. Podľa niektorých názorov však federálna vláda zlyhala a nielenže nemohla byť považovaná za takého partnera, ale ani za stabilnú štátnu inštitúciu (Williams 2010) K tomuto názoru prispeli už spomínaná nejednotnosť vnútri Dočasnej federálnej vlády či mnohopočetné obvinenia z porušovania ľudských práv vládou (Kasumba, Lotze 2012: 23). Okrem toho, Dočasná federálna vláda mala byť zložením „*skorumpovaných politikov a warlords, ktorí reálne nemali pod kontrolou skoro žiadne teritórium...a je mimoriadne nepopulárna*“ (Gettleman 2011).

Svojou plnou podporou Dočasnej federálnej vláde musela misia AMISOM čeliť kritike. Keďže už v mandáte misie je deklarované, že AMISOM stojí za Dočasnou federálnou vládou, malo by to teda znamenať že AMISOM súhlasí alebo dokonca participuje na činoch ozbrojených síl Dočasnej vlády. Problémom preto boli správy humanitárnych organizácií o detských vojakoch v rámci ozbrojených síl Dočasnej vlády, nedodržiavanie pravidiel zapojenia sa v konflikte či útoky na Al-Shabaab priamo v oblastiach husto obývaných civilistami (Kasumba, Lotze 2012: 23). Tieto zásahy nielen do princípu ochrany civilistov ale aj do dodržiavania ľudských práv ako takých samotnou Dočasnou federálnou vládou, vyvolali pochybnosti o úlohe AMISOM v Somálsku. Zmenou tejto situácie teda malo

byť stanovenie podmienok zo strany misie AMISOM v rámci podpory Dočasnej federálnej vláde.

Takisto sa vyskytovali pochybnosti o správnosti rozhodnutia zamerať cieľ misie na ochranu dočasnej vlády, ktorá je medzinárodne uznávaná, aj západnými krajinami, avšak nie úplne svojimi vlastnými občanmi. Príkladom môžu byť správy a rozhovory s obyvateľmi Somálska. Niektorí si myslia, že žiť bolo „*lepšie pod kontrolou Al-Shabaab – pokiaľ sa človek držal ďalej od politiky, život bol menej skorumpovaný a bezpečnejší...ak nás vláda zbaví ozbrojených skupín a checkpointov, ktoré nás okrádajú, vtedy ju budeme podporovať*“ (Gatehouse 2012). Federálne inštitúcie v Somálsku sú viac zodpovedné cudzím vládam a medzinárodným organizáciám ako somálskemu obyvateľstvu. Legitimita vlády prichádza zospodu, preto by sa tým mala riadiť aj misia AMISOM. Keďže väčšina Somálcov považuje zjednotenú národnú vládu za cudzí element, mierová misia by mala klásť väčší dôraz na regionálnu úroveň (Williams 2010). Dokonca, jedna z možností, ktorú nedôvera obyvateľov voči vládnym inštitúciám naznačuje, je že život v tradičnej domorodej spoločnosti bez konkrétnej vlády, či parlamentu by mohla byť pre somálske obyvateľstvo najvhodnejšou možnosťou (Brooks 2005: 1159).

Mierová misia AMISOM bez jednaní a dohody s ostatnými skupinami mimo federálnej vlády nemôže skutočne obnoviť politickú stabilitu Somálska (Dagne 2011: 10). Napriek tomu všetkému, Somálsko je údajne v súčasnosti najbližšie k vybudovaniu účelnej centrálnej vlády. V porovnaní s poslednými dvoma dekadami „*zrúteného štátu*“ (Gatehouse 2012). Avšak dnešná vláda nie je schopná fungovať samostatne. AMISOM v podstate vytvorila závislosť federálnych inštitúcií na mierovej misii. Vláda reálne nepreberá moc v oslobodených oblastiach, opiera sa o AMISOM. V dôsledku toho vláda nemá priestor stať sa hlavnou inštitúciou v oslobodených oblastiach (Seguí 2013: 3).

Dnes sa odporúča, aby sa misia AMISOM odvrátila od vojenského prístupu k situácii, AMISOM by sa mala v rozmedzí piatich až desiatich rokov plne zamerať len na politický rozvoj (Seguí 2013: 5).

Záver

Vedenie mierových misií nebolo už od začiatkov peacekeepingu jednoduchou úlohou. Postupom času sa hromadili úlohy, ktoré mali príslušníci mierových síl splniť. Tradičná forma peacekeepingu bola nahradená multidimenzionálnymi mierovými misiami. Tieto mierové misie riešia komplexné problémy a preto je aj ich vedenie náročnejšie.

Prvou skúsenosťou medzinárodného spoločenstva s takýmito mierovými misiami boli mierové misie prebiehajúce v Somálsku na začiatku 90. rokov 20. storočia. Témou práce teda bolo sledovať vývoj peacekeepingu na území Somálska. V práci skúmané tri mierové misie a jedná mierová operácia ukazujú, že peacekeeping je nielen zložité definovať, ale aj „udržiavanie mieru“ vykonávať.

Mierotvorný proces v tejto krajine začal misiou OSN, UNOSOM I. Po predčasnom ukončení UNOSOM I vznikla krátka operácia vedená USA, UNITAF. Na dlhý čas poslednou snahou medzinárodného spoločenstva o presadenie mieru v Somálsku bola misia UNOSOM II, respektíve pokračovanie UNOSOM I. Až po viac ako desiatich rokoch vytvorila Africká únia, nová regionálna bezpečnostná organizácia, mierovú misiu AMISOM. Posledná menovaná mierová misia v súčasnosti prebieha na území Somálska už siedmy rok. Analýzou všetkých troch mierových misií a mierovej operácie práca ponúkla súhrnný prehľad peacekeepingu v Somálsku.

Cieľom práce bolo evaluovať činnosť medzinárodného spoločenstva, teda už zmienených troch mierových misií a jednej mierovej operácie, v kontexte komplikovanej situácie v Somálsku. Všetky mierové misie a operácia boli hodnotené na základe štyroch vybraných kritérií úspešnosti mierových misií. Keďže je súčasná mierová misia AMISOM stále aktuálnou témou, práca sa rozsahovo najviac zamerala na túto mierovú misiu Africkej únie.

Pri dosahovaní cieľa textu, práca vymedzila aj dôležité pojmy ako peacekeeping, multidimenzionálna mierová misia, kritériá úspešnosti mierových misií a regionálny africký peacekeeping.

Po aplikácii vybraných štyroch kritérií úspešnosti mierových misií na tri skúmané misie a jednu mierovú operáciu, autorka odpovedá na hlavnú výskumnú a čiastkové otázky. Hlavnou výskumnou otázkou bolo, aká je úspešnosť medzinárodného spoločenstva pokiaľ ide o presadzovanie mieru v tejto krajine. Čiastkové otázky sa zameriavali na to, ako sú štyri skúmané kritériá reálne plnené všetkými tromi mierovými misiami v Somálsku a jednou

operáciou a ktorá z nich by mohla byť na základe kritérií považovaná za najúspešnejšiu. Zistenia práce boli nasledovné.

Prvú mierovú misiu, misiu UNOSOM I, je možné pokladať za čiastočne úspešnú len podľa jedného zo štyroch kritérií. Kritérium plnenia mandátu táto misia z teoretického hľadiska splnila, keďže mandát, ktorý mala zadaný, mal minimálnu náplň. Takisto je potrebné skonštatovať, že UNOSOM I bol prerušený už po ôsmych mesiacoch, najmä z dôvodu vágnosti a neadekvátnosti mandátu. Ostatné tri kritériá úspešnosti neboli touto misiou splnené. Mierovej misii UNOSOM I sa nepodarilo znížiť straty na životoch a poškodení civilistov, misia nezmiernila konflikt medzi bojujúcimi klanmi, a takisto nedošlo k vzniku stabilných štátnych inštitúcií. Zastaraný prístup a snaha udržiavať tradičný peacekeeping bránili úspešne plniť štyri vybrané kritériá.

Takisto ani mierová operácia UNITAF nemôže byť považovaná za úspešnú vo všetkých štyroch kritériách. Najúspešnejšia bola pokiaľ ide o plnenie mandátu a tiež z hľadiska zníženia strát na životoch a poškodení civilistov. V porovnaní s misiami vedenými OSN sa jedine operácii UNITAF podarilo splniť čo mala zadané v mandáte. Úlohou tejto operácie bolo ustáliť ťažkú humanitárnu situáciu a zabrániť ďalšiemu rozširovaniu hladomoru. Napriek tomu potenciál operácie UNITAF nebol plne využitý a táto operácia čelila kritike kvôli svojmu nedostatočnému prístupu voči prebiehajúcemu konfliktu v Somálsku. Spory medzi bojujúcimi klanmi a poškodzovanie civilistov pokračovali aj po skončení operácie. Bezpečnosť obyvateľov Somálska sa na krátko zlepšila, avšak žiadna zo splnených úloh nemala dlhotrvajúci účinok.

Pokračovanie misie UNOSOM I, teda misiu UNOSOM II, nie je, v porovnaní s predošlou misiou a operáciou, možné pokladať za úspešnú vôbec. Misia UNOSOM II mala ambiciózny mandát a jeho plnenie bolo prvou veľkou výzvou pre medzinárodné spoločenstvo. Bohužiaľ, táto misia nespĺnila ani základné predsavzatia svojho mandátu. Posledné mesiace fungovania misie sa už UNOSOM II ani nesnažil plniť svoje pôvodné predsavzatia. Jediným cieľom misie sa stalo dolapenie generála Aideeda. Zmiernenie utrpenia civilistov či podieľanie sa na tvorbe stabilných štátnych inštitúcií už neboli prioritou misie. Mierová misia nedokázala adekvátne reagovať na potreby obyvateľov krajiny a zlá bezpečnostná situácia civilistov sa naplno ukázala po ukončení UNOSOM II. Misia nielenže neukončila konflikt, ale ani čiastočne neznižila prejavy násilia v Somálsku. Neúspech tejto mierovej misie ukazuje, že OSN znovu nesprávne vyhodnotila situáciu.

Pokiaľ ide o poslednú, respektíve súčasnú mierovú misiu AMISOM, hodnotenie jej pôsobenia v Somálsku je komplexnejšie, vzhľadom na jej viac ako sedemročné trvanie.

Napriek kontroverznosti mandátu a spôsobu jeho vykonávania, faktom ostáva, že AMISOM svoj mandát plní. Ciele spojené s vojenskou stránkou misie sa jej darí plniť. Aj preto je možné tvrdiť, že AMISOM je na dobrej ceste splniť všetky ciele, ktoré má zadané. V plnení kritéria o znížení strát na životoch a poškodení civilistov urobila misia takisto istý pokrok. Vedenie misie postupne realizuje deklarované stratégie pre znižovanie poškodenia civilistov. Ukončenie, či aspoň zmiernenie konfliktu je však momentálne nepravdepodobné. AMISOM údajne podporuje konštruktívny dialóg so skupinou Al-Shabaab, prímerie je ale nereálne a Somálsko je naďalej radené medzi najnebezpečnejšie krajiny. Posledným kritériom hodnotenia úspešnosti tejto misie bola podieľanie sa na tvorbe stabilných štátnych inštitúcií. Keďže ochrana dočasnej somálskej vlády bola už pôvodne zadaná ako hlavný cieľ misie AMISOM, je nepochybné, že AMISOM sa zaujíma aj o politický rozvoj krajiny. Napriek nepopulárnosti a mnohým pochybnostiam o somálskych vládných inštitúciách, Somálsko by malo byť v súčasnosti najbližšie k vybudovaniu jednotnej centrálnej vlády.

Ako najúspešnejšiu z mierových misií a jednej mierovej operácie prebiehajúcich na území Somálska môžeme zhodnotiť poslednú misiu, a to mierovú misiu AMISOM. V súčasnosti postupuje Africká únia pri vedení misie úspešnejšie ako OSN a USA pred dvadsiatimi rokmi.

Na základe týchto záverov je možné odpovedať aj na hlavnú výskumnú otázku. Medzinárodné spoločenstvo sa snažilo formou až troch mierových misií a jednej mierovej operácie priniesť mier do krajiny sužovanej občianskou vojnou. Napriek tomu, že súčasná situácia sa nepovažuje za pokračovanie občianskej vojny, konflikt medzi vládou a Al-Shabaab nie je ukončený a takisto pretrvávajú spory medzi jednotlivými ozbrojenými klanmi a *warlords*. Bezpečnosť civilistov sa počas dvadsiatich rokov v určitých ohľadoch zlepšila, avšak ani mierová operácia a ani jedna z mierových misií veľmi výrazne neznížila straty na životoch a poškodení somálskeho obyvateľstva. Takisto sa dodnes nepodarilo vytvoriť centrálnu vládu, ktorá by reálne zastupovala celé územie Somálska.

Medzinárodné spoločenstvo nebolo dlhodobo úspešné v presadzovaní mieru v Somálsku. Počiatočné mierové misie a operácia podcenili situáciu, v rámci ktorej mali vykonávať peacekeeping. V súčasnosti je teda najväčšou výzvou pre medzinárodné spoločenstvo to, ako bude ďalej postupovať pri vedení a podpore mierovej misie AMISOM, a takisto pri vzniku budúcej asistenčnej misie OSN v tejto krajine. Je evidentné, že peacekeeping na území Somálska ešte nie je pri svojom konci.

Pramene a literatúra

Pramene

Human Rights Watch. 1995. *Somalia faces the future: human rights in a fragmented society* (online). Dostupné z: <http://www.hrw.org/reports/1995/somalia/> (20.6. 2014).

Organizácia Spojených národov. 1992a. *Rezolúcia Rady Bezpečnosti OSN 751 (1992)* (online). Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/> (20.6. 2014).

Organizácia Spojených národov. 1992b. *Rezolúcia Rady Bezpečnosti OSN 794 (1992)* (online). Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/> (20.6. 2014).

Organizácia Spojených národov. 1993a. *Rezolúcia Rady Bezpečnosti OSN 814 (1993)* (online). Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/> (20.6. 2014).

Organizácia Spojených národov. 1993b. *Rezolúcia Rady Bezpečnosti OSN 837 (1993)* (online). Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/> (20.6. 2014).

Organizácia Spojených národov. 2004. *Rezolúcia RB OSN 1545 (2004)* (online). Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/> (20.6. 2014).

Organizácia Spojených národov. 2007. *Rezolúcia RB OSN 1744 (2007)* (online). Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/> (20.6. 2014).

Organizácia Spojených národov. 2010. *Rezolúcia RB OSN 1910 (2010)* (online). Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/> (20.6. 2014).

Rada pre mier a bezpečnosť AÚ. 2007. *Communique of the 69th Meeting of the Peace and Security Council*. Addis Ababa: Africká únia (online). Dostupné z: <http://www.peaceau.org/en/article/communique-of-the-peace-and-security-council-somalia-7> (20.6. 2014).

Rada pre mier a bezpečnosť AÚ. 2013a. *Communique of the 379th Meeting of the Peace and Security Council*. Addis Ababa: Africká únia (online). Dostupné z: <http://www.peaceau.org/en/article/communique-of-the379th-meeting-of-the-peace-and-security-council-psc-pr-comm-ccclxxix> (20.6. 2014).

Rada pre mier a bezpečnosť AÚ. 2013b. *Communique of the 399th Meeting of the Peace and Security Council*. Addis Ababa: Africká únia. <http://www.peaceau.org/en/article/communique-on-399th-psc-meeting-on-the-joint-au-united-nations-review-of-the-au-mission-in-somalia-amisom-and-the-benchmarking-exercise> (20.6.2014).

Reprezentanti štátov participujúcich v misií AMISOM, Somálska a Etiópie. 2013. *Správa zo stretnutia krajín participujúcich v misií AMISOM* (online). Dostupné z: http://www.hiiraan.com/Pdf_Files/2013/FINAL_COMMUNIQUE_OF_THE_SUMMIT_OF_HEADS_OF_STATES.pdf (20.6. 2014).

The New York Times. 1992. „Mission to Somalia: Transcript of President's Address on Somalia“ The New York Times Archives (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1992/12/05/world/mission-to-somalia-transcript-of-president-s-address-on-somalia.html> (20.6. 2014).

Literatúra

Akman, Bahar. 2008. *UN Peace operations: identifying sources of human insecurity*. Vancouver: CPSA.

Aksu, Esref. 2003. *The United Nations, intra-state peacekeeping and normative change*. Manchester: Manchester University Press.

Allard, Kenneth C. 2002. *Somalia operations: Lessons Learned*. University Press of the Pacific.

Anghie, Antony. 2004. *Imperialism, Sovereignty and the Making of International Law*. Cambridge: Cambridge University Press.

Aoi, Chiyuki, Cedric de Coning, Ramesh Thakur. 2007. *Unintended consequences of peacekeeping operations*. New York: United Nations University.

Ayittey, George B.N. 2014. „With negotiators like these...“ *Foreign Policy*. 22.1. 2014.

Back, Irit. 2012. „The African Union in Somalia: African Solutions to African Problems?“ *Tel Aviv Notes* 6 (20): 1-5.

Badejo, Diedre. 2008. *The African Union*. New York: Infobase Publishing.

Bennett, Nicky. 2010. „International peacekeeping missions and civilian protection mandates: Oxfam's experiences.“ *Humanitarian Exchange Magazine OCHA* 2010 (46).

Bratt, Duane. 1996. „Assessing the Success of UN Peacekeeping Operations.“ *International Peacekeeping*, 3 (4): 64 -81.

Brooks, Rosa Ehrenreich. 2005. „Failed States, or the State as Failure?“ *The University of Chicago Law Review* 72 (4): 1159-1196.

Bryden, Matt. 2013. *Somalia Redux? Assessing the New Somali Federal Government*. New York: CSIS.

Bureš, Oldřich. 2007. *Operace na udržení míru OSN*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Dagne, Ted. 2011. *Somalia: Current Conditions and Prospects for a Lasting Peace*. Washington: Congressional Research Service.

Diehl, Paul F. 1993. *International Peacekeeping*. Londýn: Johns Hopkins University Press.

Druckman, Daniel, Paul C. Stern. 1997. „Evaluating Peacekeeping Missions.“ *Mershon International Studies Review* 41 (1): 151-165.

Engel, Ulf, Gorm Rye Olsen. 2005. *Africa and the North: Between globalization and marginalization*. New York: Routledge.

Fergusson, James. 2013. *The world's most dangerous place: Inside the outlaw state of Somalia*. Boston: Da Capo Press.

Fetherston, Betts. 2000. „Peacekeeping, conflict resolution and peacebuilding: A reconsideration of theoretical frameworks.“ *International Peacekeeping* 7 (1): 190-218.

Franke, Benedikt F. 2006. „In Defense of Regional Peace Operations in Africa.“ *The Journal of Humanitarian Assistance* (online). Dostupné z: <https://sites.tufts.edu/jha/archives/40> (20.6. 2014).

Gatehouse, Gabriel. 2012. „Can Somalia's cheap peacekeeping defeat Al-Shabaab?“ *BBC News Africa* (online). Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-18392212> (20.6.2014).

Gettleman, Jeffrey. 2011. „African Union Force Makes Strides Inside Somalia.“ *The New York Times* 161 (55 600) (online). Dostupné z:

http://www.nytimes.com/2011/11/25/world/africa/africa-forces-surprise-many-with-success-in-subduing-somalia.html?pagewanted=all&_r=0 (20.6. 2014).

Global Humanitarian Assistance. 2012. *International financing investments: Somalia*. Development Initiatives.

Global Peace Index. 2011. *Methodology, results and findings*. Sydney: Institute for economics and peace

Grubeck, Nikolaus. 2011. *Civilian Harm in Somalia: creating an Appropriate Response*. Washington: CIVIC.

Hardt, Heidi. 2010. „African Solutions to European Problems? Conditioning Cooperation among International Organizations on Peace Operations in Europe and Africa.“ Pp. 1 in David J. Galbreath, Carmen Gebhard (ed.). *Cooperation or Conflict? Problematizing Organizational Overlap in Europe*. Londýn: Ashgate.

Heldt, Birger. 2008. „Trends from 1948 to 2005: How to View the Relation between the United Nations and Non-UN Entities.“ Pp. 9 in Donald C. F. Daniel, Patricia Taft, Sharon Wiharta (ed.). *Peace Operations: Trends, Progress, and Prospects*. Washington, D.C.: Georgetown University Press.

Hegre, Havard, Lisa Hultman, Havard Mogleiv Nygard. 2013. *Evaluating the conflict-reducing effect of UN peacekeeping operations*. Research Council of Norway project.

Howard, Lise Morje. 2008. *UN peacekeeping in civil wars*. Cambridge: Cambridge University Press.

Human Rights Watch. 2010. *Harsh War, Harsh Peace: Abuses by Al-Shabaab, the Transitional Federal Government, and AMISOM in Somalia*. New York: Human Rights Watch.

Human Rights Watch. 2011. *You Don't Know Who to Blame: War Crimes in Somalia*. New York: Human Rights Watch.

Jeng, Abou. 2012. *Peacebuilding in the African Union: Law, Philosophy and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jett, Dennis C. 1999. *Why Peacekeeping Fails*. New York: Palgrave Macmillan.

Kasumba, Yvonne, Walter Lotze. 2012. „AMISOM and the protection of civilians in Somalia.“ *Conflict Trends* 2012 (2): 17-24.

Lowther, Adam B. 2007. *Americans and Asymmetric conflict: Lebanon, Somalia and Afghanistan*. Westport: Praeger Security International.

MacQueen, Norrie. 2006. *Peacekeeping and the International System*. New York: Routledge.

Makinda, Samuel M., F. Wafula Okumu. 2008. *The African Union: Challenges of globalization, security, and governance*. New York: Routledge.

Matthews, Alan. 2003. „Regional Integration and Food Security in Developing Countries.“ *Food and Agriculture Organization of the United Nations* (online). Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/004/y4793e/y4793e00.htm#Contents> (20.6. 2014).

Mays, Terry M. 2009. *The African Union's African mission in Somalia (AMISOM): Why did it successfully deploy following the failure of the IGAD Peace support mission to Somalia (IGASOM)?* Williamsburg: Peace Operation Training Institute.

Murithi, Tim. 2008. „The African Union's evolving role in peace operations: the African Union Mission in Burundi, the African Union Mission in Sudan and the African Union Mission in Somalia.“ *African Security Review* 17 (1): 70-82.

Murphy, Ray. 2007. *UN peacekeeping in Lebanon, Somalia and Kosovo: Operational and Legal Issues in Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Murray, Rachel. 2004. *Human rights in Africa: From the OAU to the African Union*. Cambridge: Cambridge University Press

O'Neill, Terence J., Nicholas Rees. 2005. *United Nations peacekeeping in the post-cold war era*. Londýn: Routledge.

Omorogbe, Eki Yemisi. 2011. *Can the African Union Deliver Peace and Security?* Oxford: Oxford University Press .

Omotola, Jeremiah S. 2010. „Globalization, New Regionalism and the Challenge of Development in Africa.“ *World Affairs* 14 (2): 103-136.

Policy Briefing. 2012. „Somalia: An Opportunity that Should Not Be Missed.“ *Crisis Group Africa Briefing* 2012 (87): 1-15.

Pushkina, Darya. 2006. „A recipe for success? Ingredients of a successful peacekeeping mission.“ *International Peacekeeping* 13 (2): 133-149.

Rajagopal, Balakrishnan. 2003. *International Law from below: Development, Social Movements, and Third World Resistance*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ross, Will. 2010a. „African Union pledges to reinforce its Somalia force“ *BBC News Africa* (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-10753009> (20.6.2014).

Ross, Will. 2010b. „Doubts over Uganda's role in Somalia.“ *BBC News Africa* (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-10637096> (20.6.2014).

Rozvojový Program OSN. 2010. *Assessment of development results: Evaluation of UNDP contribution in Somalia*. New York: UNDP.

Seguí, Neus Ramis. 2013. „The role of the African Union in Somalia: Where to go from here with the AMISOM peace operation?“ *Policy Paper* 2013 (8): 1-6.

Sitkowski, Andrzej. 2006. *UN peacekeeping: Myth and Reality*. Londýn: Praeger Security International.

Sorenson, David S, Pia Christina Wood. 2005. *The politics of peacekeeping in the post-cold war era*. Londýn: Frank Cass.

UN Department of Information. 1996. *The Blue Helmets: A Review of United Nations Peace-Keeping*. New York: United Nations.

Wallensteen, Peter. 2002. *Understanding Conflict Resolution: War, Peace and the Global System*. Londýn: SAGE Publications.

Wezeman, Pieter D. 2010. *Arms flows and the conflict in Somalia*. Washington: SIPRI.

Williams, Paul D. 2009a. „The Peace and Security Council of the African Union: evaluating an embryonic international institution.“ *Journal of Modern African Studies* 47 (4): 603-626.

Williams, Paul. D. 2009b. „Into the Mogadishu Maelstrom: The African Union Mission in Somalia.“ *International Peacekeeping* 16 (4): 514-530.

Williams, Paul D. 2010. „The African Union Mission in Somalia: Decision Time.“ *SIPRI* (online). Dostupné z: <http://www.sipri.org/media/newsletter/essay/december10> (20.6. 2014).

Williams, Paul D. 2011. *The African Union's Conflict Management Capabilities*. New York: Council on Foreign Relations.

Yin, R K. 1994. *Case study research: Design and methods*. Londýn: Sage.

Zoznam skratiek

AMIB – African Union Mission in Burundi (Misia Africkej únie v Burundi)

AMIS – African Union Mission in Sudan (Misia Africkej únie v Sudáne)

AMISOM - African Union Mission in Somalia (Misia Africkej únie v Somálsku)

AÚ – Africká únia

CIVIC - Campaign for Innocent Victims in Conflict

CNN - Cable News Network

ECOWAS - Economic Community of West African States (Hospodárske spoločenstvo západoafrických štátov)

HRW – Human Rights Watch

ICRI - African Crisis Response Initiative

IGAD - Intergovernmental Authority on Development (Medzivládny úrad pre rozvoj)

OAU - Organization of African Unity (Organizácia africkej jednoty)

ONUB - United Nations Operation in Burundi (Operácia OSN v Burundi)

ONUC - United Nations Operation in Congo (Operácia OSN v Kongu)

OSN – Organizácia Spojených národov

RB OSN – Rada Bezpečnosti OSN

SIPRI - Stockholm International Peace Research Institute

TWAIL - Third World Approaches to International Law (Postoje Tretieho sveta voči Medzinárodnému právu)

UNAMID - African Union–United Nations Hybrid Operation in Darfur (Hybridná operácia Africkej únie a Organizácie Spojených národov v Darfúre)

UNAMIR - United Nations Assistance Mission For Rwanda (Asistenčná misia OSN pre Rwandu)

UNITAF - Unified Task Force

UNOSOM I - United Nations Operation in Somalia I (Misia OSN v Somálsku I)

UNOSOM II - United Nations Operation in Somalia II (Misia OSN v Somálsku II)

UNPROFOR - United Nations Protection Force

USA – Spojené štáty americké

Abstrakt

Bakalárska práca sa venuje vývoju peacekeepingu v Somálsku. Prináša hodnotenie troch mierových misií a jednej mierovej operácie na základe štyroch vybraných kritérií úspešnosti mierových misií. Cieľom textu, ktorý je deskriptívnou prípadovou štúdiou, je evaluovať činnosť medzinárodného spoločenstva, teda misií OSN UNOSOM I a UNOSOM II, operácie vedenej USA UNITAF, a misie Africkej únie AMISOM. Hlavnou otázkou na ktorú práca odpovedá je aká je úspešnosť mierotvorného procesu v kontexte dlhodobo zložitej situácie v tomto takzvanom zrútenom štáte. Práca tak poukazuje na komplexnosť multidimenzionálnych mierových misií.

Kľúčové slová: peacekeeping, hodnotenie, UNOSOM I, UNOSOM II, UNITAF, AMISOM, úspešnosť, zlyhanie, Africká únia, Organizácia Spojených národov

Abstract

The Bachelor thesis is dedicated to the development of peacekeeping process in Somalia. It brings an evaluation of three peacekeeping missions and one peacekeeping operation on the basis of four chosen criteria for evaluating peacekeeping operations. The aim of the text, which is a descriptive case study, is to evaluate an activity of international community, specifically UN missions UNOSOM I and UNOSOM II, US-led operation UNITAF, and African union mission AMISOM. This work is focused on main research question, namely how successful is peacekeeping considering long-term and complicated security situation in this so-called failed state. The Bachelor thesis therefore refers to the complexity and difficulties of multidimensional peacekeeping missions.

Keywords: peacekeeping, evaluating, UNOSOM I, UNOSOM II, UNITAF, AMISOM, success, failure, African union, Organization of the United Nations